

Dvobroj 32/33

rujan 2011.

AKTIVNOST I PROFITABILNOST BANAKA:

PRVI ZNACI RASTA

Sažetak

Hrvatski bankovni sustav i dalje ima jedan od najviših omjera kapitalne adekvatnosti u Europi te se može smatrati iznimno sigurnim. Pojavile su se i prve naznake rasta aktivnosti i profitabilnosti. Međutim, one još uvijek ne izlaze izvan kriznih „gabarita“. Kada je riječ o poslovima sa stanovništvom, rastu depoziti, ali krediti su anemični. Kada je riječ o poslovima s poduzećima, depoziti padaju, ali rastu krediti.

Dobit je u prvoj polovici ove godine nakon dužeg vremena zabilježila značajniji rast. To se ponajprije dogodilo zbog bržeg pada pasivnih nego aktivnih kamatnih stopa. Donekle iznenađuje i dalje prisutan rast troškova rezervacija za gubitke. U smanjenju toga iznosa leže najveće rezerve za daljnji rast dobiti odnosno jačanje natjecanja među bankama, što bi uz uvjet bržeg izlaska iz krize moglo dovesti do daljnjeg smanjenja kamatnih stopa. Međutim, neizvjesno je kada će se taj učinak početi jače osjećati jer oporavak u realnom sektoru zaostaje za očekivanjima.

Mišljenja i rezultati koji se iznose i prikazuju u ovom dokumentu ne predstavljaju službena stajališta Hrvatske udruge banaka. Analizu je pripremila Arhivanalitika za Hrvatsku udruhu banaka. Zahvaljujemo svim komentatorima radne verzije materijala.

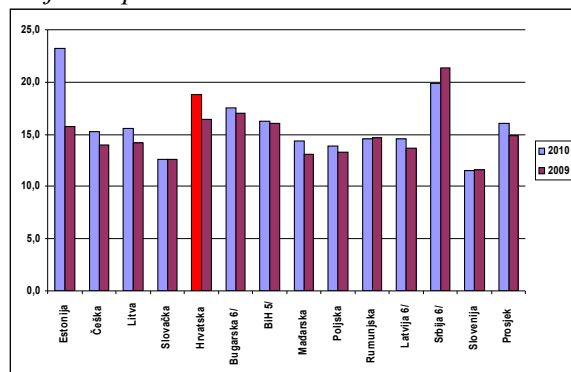
SADRŽAJ

Širi sažetak	3
Uvod	5
I. Kapital banaka	7
II. Depoziti i druga pasiva	9
III. Kreditna aktivnost	12
IV. Kvaliteta plasmana	21
V. Profitabilnost banaka	23
VI. Zaključak	29
Okvir 1. Problem valutne klauzule	11
Okvir 2. Porez na banke u Sloveniji	16
Okvir 3. Tko i koliko zarađuje na rastu švicarskog franka	20
Okvir 4. Profitabilnost vodećih hrvatskih kompanija	24

ŠIRI SAŽETAK

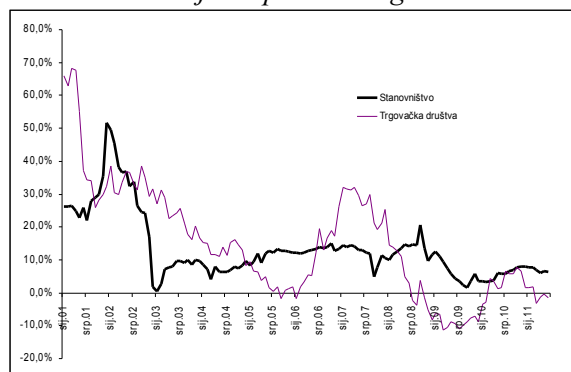
Kapitalna adekvatnost hrvatskih banaka kreće se oko 18% i među najvišima je u Europi. To znači da hrvatske banke imaju dovoljno kapitala da podnesu i jaču krizu od aktualne.

Omjeri kapitalne adekvatnosti

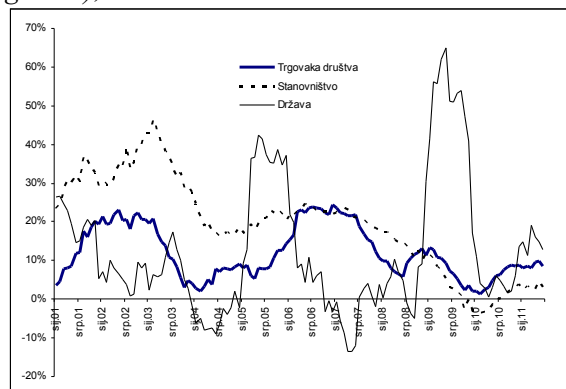
Nešto povoljnija kretanja u realnom sektoru daleko su od toga da bi jamčila izlazak iz krize i trajniji oporavak. Ipak, pozitivni se trendovi vide u bankarskim bilancama. Kada je riječ o stanovništvu, krediti uglavnom stagniraju ili jedva primjetno rastu, no rastu depoziti. Kada je riječ o poduzećima, depoziti se smanjuju (problem nelikvidnosti), no krediti rastu.

Promjene depozita poduzeća i stanovništva u odnosu na isti mjesec prethodne godine

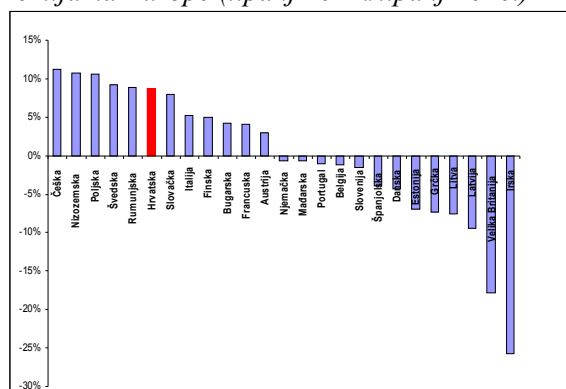

Rast kredita poduzećima (oko 9% godišnje) veoma je dinamičan s obzirom na anemičnost realnoga sektora i s obzirom na činjenicu da su krediti državi ponovo najbrže rastuća komponenta kreditnog portfelja. Brzina rasta kredita poduzećima intrigira s obzirom da je u razdoblju od lipnja 2010. do lipnja 2011. bila jedna od najvećih u Europi. Analitičari će još neko vrijeme tražiti krajnje uzroke te pojave.

Rast kredita (prema istome mjesecu prethodne godine), institucionalni sektori

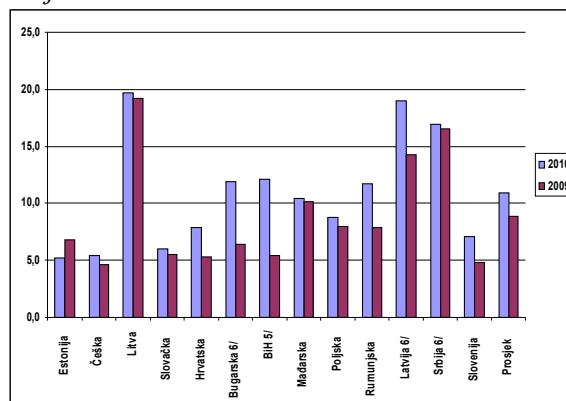

Rast kredita poduzećima u odabranim zemljama Europe (lipanj 2011./lipanj 2010.)

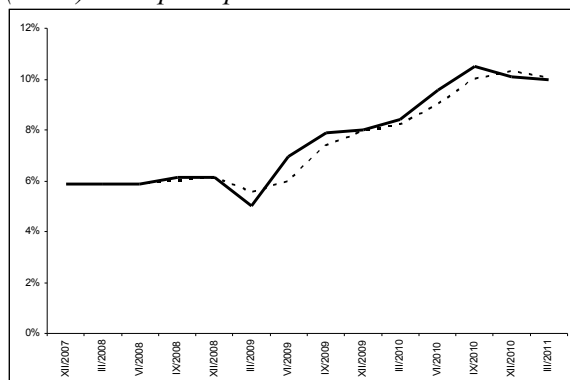

Hrvatske su banke prema kvaliteti plasmana oko prosjeka usporedivih zemalja, no produžena recesija uzrokuje nastavak kvarenja kvalitete aktive (povećanje omjera loših plasmana sa 7,9% na 8,3% u prvom kvartalu 2011.). Ako se analizira udjel plasmana čija otplata kasni više od 90 dana u ukupnim plasmanima, primjećuje se naznaka dostizanja maksimuma (slika na sljedećoj stranici).

Omjer loše aktive u %

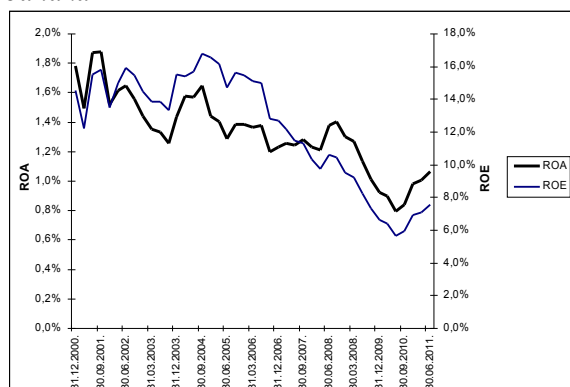

Udjel plasmana s kašnjenjima u otplati (90d+) u ukupnim plasmanima

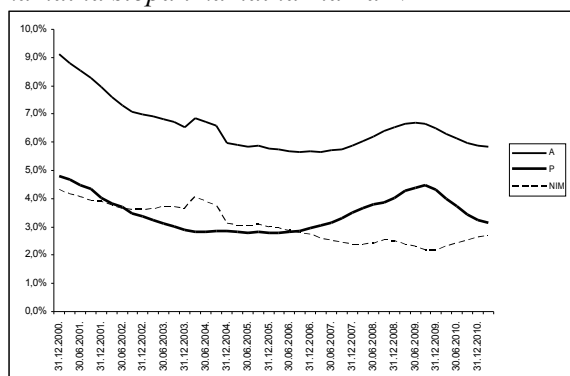

Trend pada dobiti hrvatskih banaka zaustavljen je i preokrenut prvenstveno zahvaljujući brzem smanjenju pasivnih nego aktivnih kamatnih stopa. Zbog toga i kamatna marža (NIM) na donjoj slici bilježi blagi rast.

Povrat na aktivu (ROA) i kapital (ROE) banaka

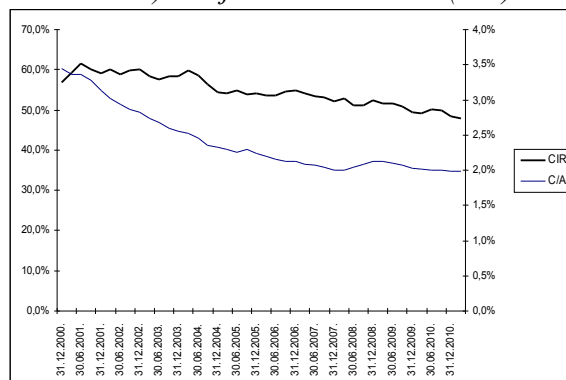

Prosječna ostvarena aktivna (A) i pasivna (P) kamatna stopa i kamatna marža $NIM=A-P$

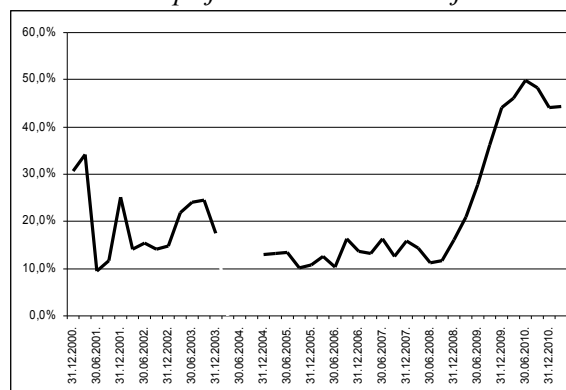
Dio uspjeha banaka u povećanju dobiti može se pripisati i troškovnoj efikasnosti. Omjer troškova i dohotka iznosi manje od 48%, što je respektabilan rezultat u međunarodnim okvirima.

Omjer troškova i dohotka (eng. CIR – cost income ratio) i omjer troškova aktive (C/A)

Povećani troškovi formiranja rezervacija za gubitke (rast 29% u odnosu na prvo tromjesečje 2010.) i dalje opterećuju poslovanje banaka te onemogućavaju hrabrije natjecanje snižavanjem kamatnih stopa. Gotovo polovica neto rezultata prije rezerviranja i dalje „odlazi“ na formiranje rezervacija. Situacija je nepromijenjena još od zadnjeg kvartala 2009., što potvrđuje da čvrsto tlo na izlazu iz krize još uvijek nije pronađeno. Međutim, upravo u tom segmentu leže najveće rezerve. Svako bitnije smanjenje tereta rezervacija otvorit će prostor za daljnji rast dobiti, a to znači i buđenje natjecateljskih impulsa koji u konačnici dovode do smanjenja kamatnih stopa na dobrobit gospodarstva i potrošača.

Troškovi rezervacija za gubitke u postotku neto rezultata prije troškova rezervacija

Uvod

Hrvatska udruga banaka je odlučila prvi jesenski dvobroj u okviru publikacije HUB Analize posvetiti detaljnom prikazu aktivnosti i profitabilnosti banaka. Tako je tradicionalna analiza profitabilnosti, koja se objavljuje u rujnu, od ove godine obogaćena detaljnom analizom aktivnosti banaka.

I aktivnost i profitabilnost ukazuju na oporavak. Zbog toga analiza nosi podnaslov „prvi znaci rasta“.

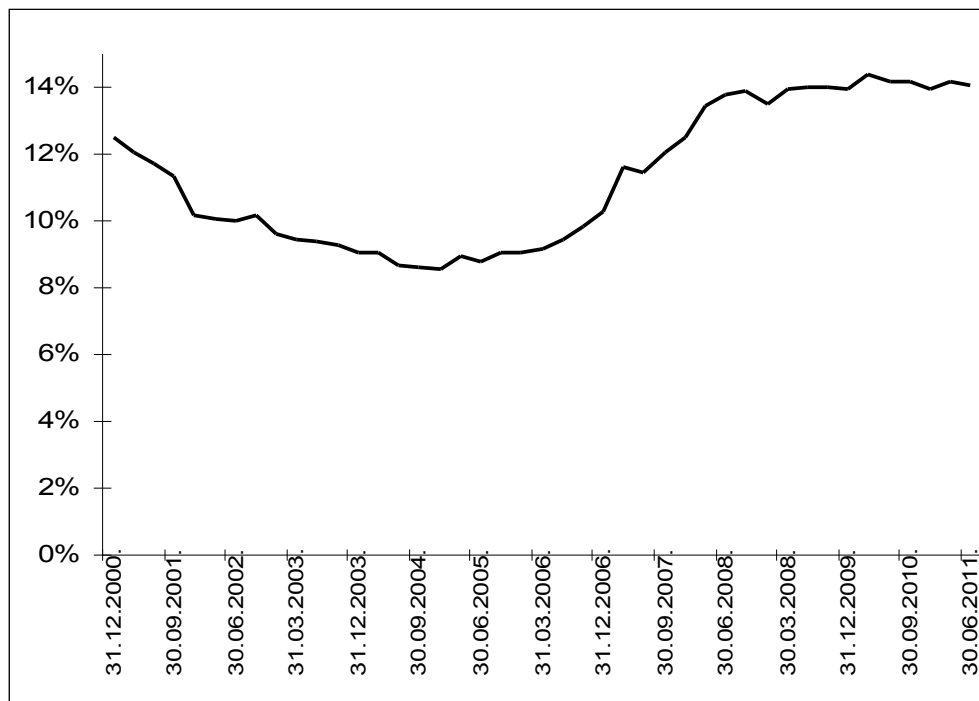
Prezentacijska logika dvobroja slijedi logiku financijskog izvještavanja. Najprije se predstavljaju kretanja u izvorima sredstava – kapitalu, depozitima i ostalim obavezama. Zatim promatramo aktivu, tj. aktivnost banaka, s posebnim osvrtom na kreditni portfelj i njegovu kvalitetu. Na kraju se prikazuje struktura i izvori dobiti.

I. Kapital banaka

Računovodstveni kapital hrvatskih banaka iznosio je 55,8 milijardi kuna na dan 30.06.2011., što je za 3,9% više nego godinu dana ranije. Omjer računovodstvenog kapitala i aktive (slika 1.) nastavio se stabilno kretati oko vrlo visokih 14%, koliko je iznosio kroz cijelo krizno razdoblje.

Računovodstveni omjer kapitala i aktive banaka vrlo je stabilan već četvrtu godinu zaredom.

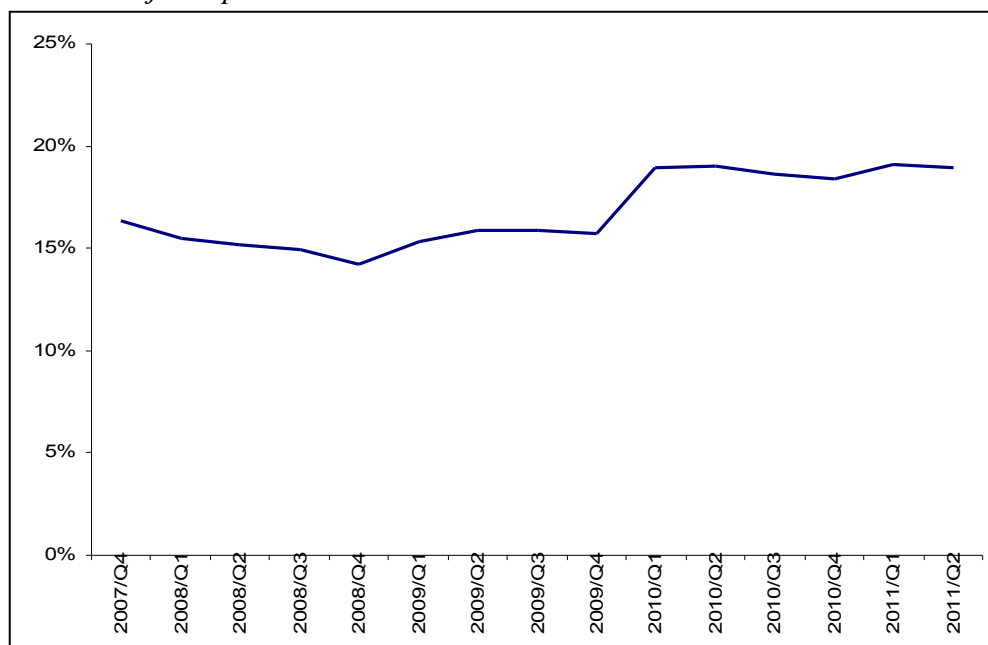
Slika 1. Omjer računovodstvenog kapitala i aktive 2000. – 2011.

Izvor: Mjesečno i tromjesečno agregirano statističko izvješće, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

I najvažniji pokazatelj stabilnosti banaka – omjer kapitalne adekvatnosti, koji mjeri odnos između jamstvenog kapitala i rizikom ponderirane aktive banaka,

Slika 2. Omjer kapitalne adekvatnosti hrvatskih banaka 2007.-2011.

Izvor: Mjesečno i tromjesečno agregirano statističko izvješće, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

pokazuje da su banke kroz dugo razdoblje zadnje krize (od zadnjeg tromjesečja 2008. do sada) zadržale visok stupanj stabilnosti (slika 2.). Prije eskalacije krize, tj. do kraja 2008., omjer kapitalne adekvatnosti bilježio je pad, zaustavivši se na 14,2%. Potom je započeo rast. Nagli skok početkom 2010. uglavnom je bio uzrokovan promjenama regulacije (radi usklađivanja s EU standardima). Unatoč donekle umjetno izazvanom skoku, možemo zaključiti da je kapitalna adekvatnost u krizi prvo povećana, a potom zadržana na vrlo visokoj razini. To jamči otpornost banaka na eventualne šokove koji bi se mogli dogoditi u budućnosti.

Hrvatske banke imaju veoma povoljnu strukturu kapitala. Onaj najkvalitetniji, osnovni (ili „Tier 1“), čini 92,6% jamstvenog kapitala. To znači da „Tier 1“ omjer adekvatnosti osnovnog kapitala iznosi oko 17,5%. Podsjetimo da je upravo loša struktura kapitala banaka u prošloj krizi bila jedan od najvažnijih prijenosnika krize u najrazvijenijim zemljama. Zbog toga je dizajniran novi regulacijski sustav Basle III, koji posebnu pozornost posvećuje upravo (puno strožim) omjerima kapitalne adekvatnosti za pojedine komponente kapitala. Istovremeno, novi Europski bankovni regulator (eng. European Banking Authority – EBA) u novouvedenim testovima na stres posebnu pozornost posvećuje omjerima adekvatnosti osnovnog kapitala.

Hrvatske banke imaju povoljnu strukturu kapitala jer preteže najkvalitetniji – osnovni kapital.

Kada je riječ o novom regulacijskom sustavu Basle III, najviši minimalno zahtijevani omjer adekvatnosti osnovnog kapitala iznosi 11%, i to tek od 2019.¹ Prema tome, hrvatske banke s aktualnih 17,5% (u prosjeku) već zadovoljavaju zahtjeve nove regulative. Kada je riječ o EBA-inim testovima

¹ Uz pretpostavku da se oba zaštitna sloja kapitala – i onaj koji je specifičan za banku i onaj koji je zajednički svim bankama - zbog prebrza kreditnog rasta namiruju iz osnovnog kapitala.

na stres, u verziji za 2011. tražen je omjer kapitalne adekvatnosti osnovnog kapitala od 5%. Hrvatski je prosjek više nego trostruko veći od te razine.

U prilog tezi o razmjerno visokoj kapitalizaciji hrvatskih banaka govori i međunarodna usporedba. Tablica 1 pokazuje da su hrvatske banke među najbolje kapitaliziranim u svijetu. Odabrane su zemlje iz MMF-ove baze pokazatelja financijske stabilnosti prema kriteriju redovitosti izvještavanja i europskome podrijetlu. Hrvatska ima četvrti najviši omjer kapitalne adekvatnosti u Europi, iza ukrajinskih, estonskih i belgijskih banaka. Međutim, kada je riječ o omjeru adekvatnosti osnovnog kapitala, hrvatske su banke na jednoj od čelnih pozicija, uz bok estonskima.² Treba uočiti neusporedivo stabilniju situaciju u hrvatskim nego u slovenskim i mađarskim bankama. Te zemlje spominjemo zbog zemljopisne bliskosti, ali i zbog strukturalnih sličnosti koje su u ovoj krizi rezultirale vrlo sporim izlaskom ovih država iz krize, kao što je slučaj i u Hrvatskoj.

Omjer kapitalne adekvatnosti među najvećima je u Europi i svijetu.

Tablica 1. Omjeri kapitalne adekvatnosti za odabrane europske zemlje

	Omjer jamstvenog (Tier 2)	Omjer osnovnog (Tier 1)	Datum podatka
Austrija	17,4%	13,1%	2010
Belgija	19,3%	15,5%	2010
Hrvatska	18,9%	17,5%	Q2/2011
Češka	15,3%	13,9%	2010
Danska	16,5%	14,0%	Q1/2011
Estonija	23,2%	17,6%	Q1/2011
Finska	14,4%	13,6%	2010
Njemačka	16,6%	12,3%	Q1/2011
Grčka	16,6%	12,3%	Q1/2011
Mađarska	14,4%	11,8%	Q1/2011
Latvija	13,9%	10,9%	2010
Norveška	13,7%	11,6%	Q1/2011
Portugal	10,8%	8,8%	2010
Rusija	18,1%	13,2%	2010
Slovačka	12,6%	11,5%	Q1/2011
Slovenija*	11,5%	9,2%	2010
Španjolska	12,0%	10,2%	2010
Turska	18,0%	16,4%	Q1/2011
Ujedinjeno K.	15,0%	12,4%	2010
Ukrajina	22,4%	16,1%	Q1/2011

* Za Sloveniju izvor Banka Slovenije.

Izvor: <http://fsi.imf.org>

II. Depoziti i druga pasiva

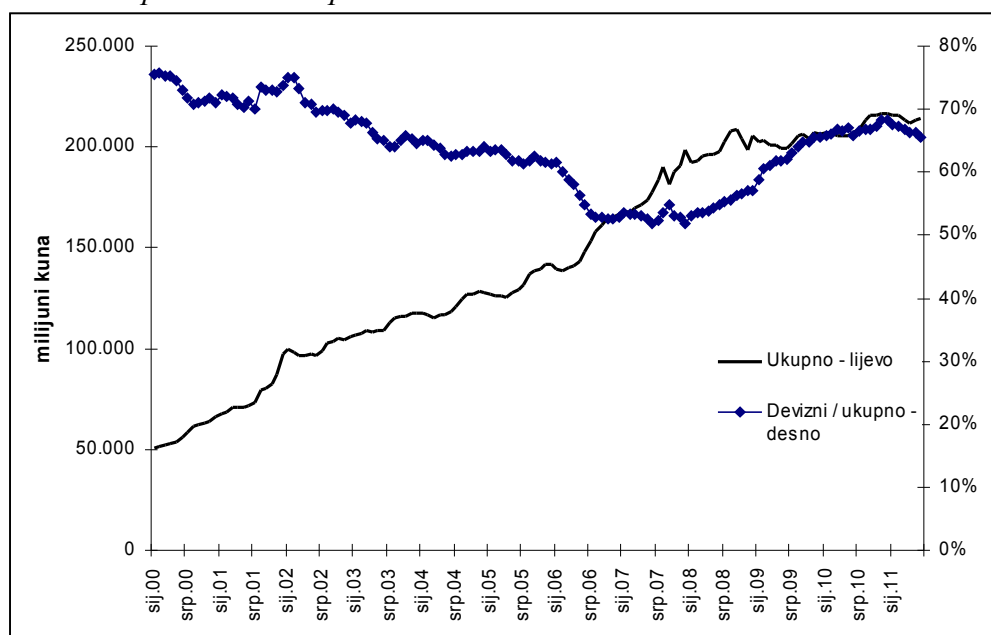
U strukturi izvora sredstava kapital čini oko 14%, uzeti krediti i međubankarski depoziti 12,7%, a najveći dio izvora su depoziti – 69%.³ Kod hrvatskih se banaka na dan 30.06.2011. čuvalo 214,5 milijardi ukupnih

² Unatoč određenim rezervama u pogledu usporedivosti ovako velike skupine zemalja i činjenice da Hrvatska ne izvještava o svojim podacima u ovoj MMF-ovoj bazi, zaključak se ne može spori.

Nazire se stagnacija depozita, ali udjel deviznih u ukupnima ove se godine ponovno smanjuje.

depozita poduzeća i stanovništva.⁴ To je približno 63% hrvatskoga BDP-a, što ukazuje na visoku srednju razinu razvoja bankovnog sustava. Stanje depozita u lipnju 2011. bilo je za 3,6% veće nego u lipnju prošle godine, što ukazuje na usporen trend rasta depozitne osnovice (slika 3). Međutim, ove je godine preokrenut trend rasta valutne supstitucije. Nakon što je udjel deviznih u ukupnim depozitima dosegnuo 68,2% u prosincu 2010., zadnji podatak za lipanj 2011. iznosi 65,6%, što je malo niže nego u lipnju 2010.

Slika 3. Depozitni novac poduzeća i stanovništva kod banaka 2000. – 2011.

Izvor: Bilten HNB, tablica D4.

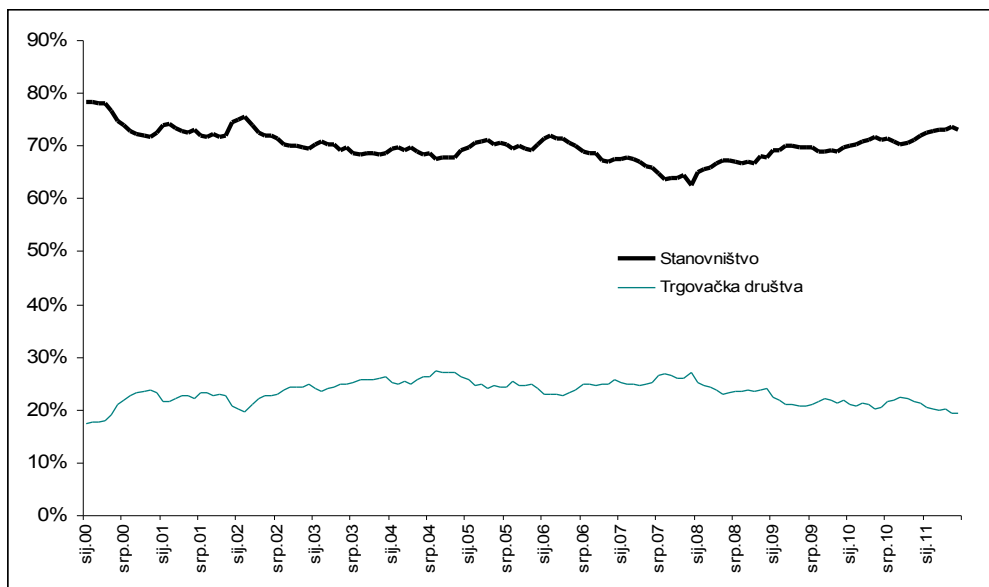
Depoziti stanovništva činili su 73,2%, a depoziti poduzeća 19,4% ukupnih depozita kod banaka.⁵ U strukturi depozita – tj. njihovoj raspodjeli između poduzeća i stanovništva, krije se pokazatelj pojave nelikvidnosti. Naime, dok ukupni depoziti stagniraju (u odnosu na kraj 2010.) odnosno vrlo slabo rastu (u odnosu na isti mjesec prošle godine), depoziti stanovništva bilježe pozitivne, a depoziti poduzeća negativne promjene (slike 4 i 5). Depoziti stanovništva povećani su za 0,7% u ovoj godini, odnosno za 6,4% u odnosu na lipanj 2010. U isto vrijeme, depoziti poduzeća smanjeni su za 9,2% ove godine, odnosno za 7,5% u odnosu na lipanj 2010. Zbog toga je udjel depozita trgovačkih društava u ukupnim depozitima smanjen sa 25,1% u predkriznom lipnju 2007. na aktualnih 19,4%, dok je udjel depozita stanovništva proporcionalno povećan. Razloge treba tražiti u nelikvidnosti,

³ Struktura prema podacima iz mjesečnog agregiranog statističkog izvješća na dan 30.06.2011. Preostalih 4,3% ostale pasive čine izdani hibridni i podređeni instrumenti te kamate, naknade i ostale obaveze.

⁴ Izvor za ovaj podatak je monetarna statistika – konsolidirana bilanaca banaka i pripadajuće tablice Biltena HNB-a D4 i ostale iz te skupine.

⁵ Podatci na dan 30.06.2011. Preostalih 7,4% ukupnih depozita činili su depoziti banaka i drugih financijskih institucija te depoziti jedinica lokalne države.

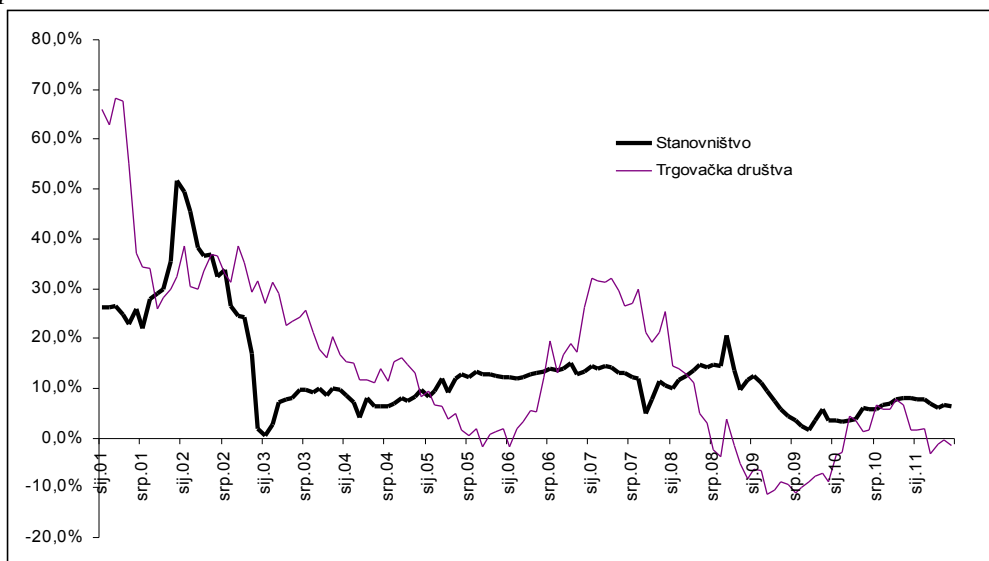
Slika 4. Udjeli depozita poduzeća i stanovništva u ukupnim depozitima 2000.-2011.

Dok depoziti stanovništva rastu, depoziti poduzeća se smanjuju.

Izvor: Bilten HNB-a, tablice D6 – D8, izračuni Arhivanalitike.

Slika 5. Stope promjene (u odnosu na isti mjesec prethodne godine) depozita poduzeća i stanovništva 2001.-2011.

Izvor: Bilten HNB-a, tablice D6 – D8, izračuni Arhivanalitike.

zbog koje se novcem u poduzećima upravlja maksimalno racionalno. Drugi je razlog u smanjenju financijske poluge, osobito kod manjih i srednjih poduzeća.

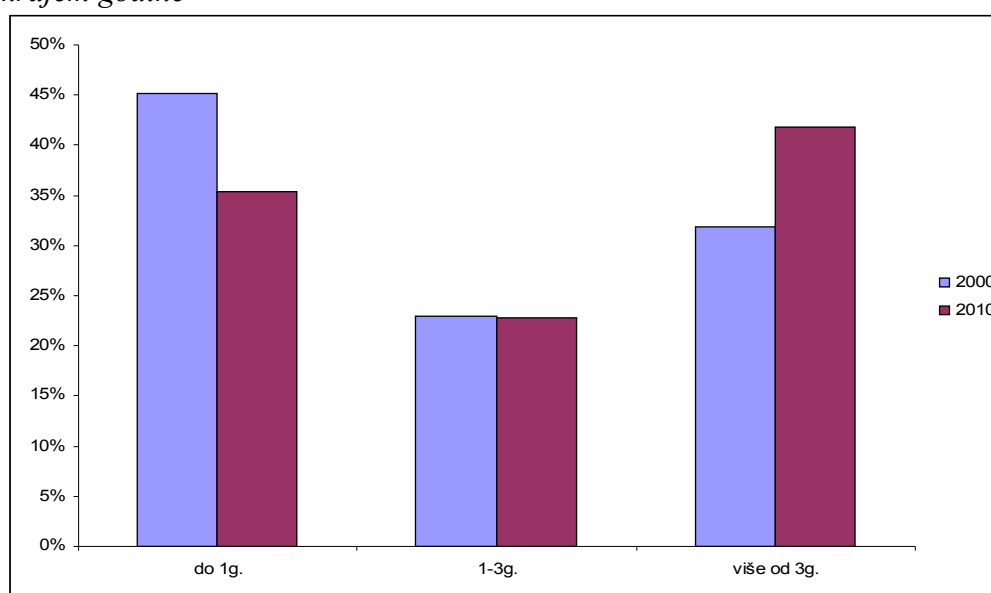
Činjenica da većina građana štedi u stranoj valuti⁶ nije jedini uzrok valutnog nerazmjera u bilancama domaćih banaka. Štednja je uglavnom kratkoročna. Zbog toga su mogućnosti banaka za transformaciju kratkoročnih depozita u

⁶ 65,2% je udjel deviznih depozita u ukupnim depozitima. Međutim, kada se gleda udjel deviznih depozita građana u ukupnim depozitima građana, udjel se penje na 77,1%.

dugoročne plasmane ograničene. Širenje ponude dugoročnih kredita, osobito investicijskih kredita poduzećima i stambenih kredita stanovništvu u takvim uvjetima zavisi o mogućnosti pojačanog zaduživanja banaka u inozemstvu. Potvrdu vidimo na slikama 6 i 7. Udjel kredita s preostalim rokom dospijeca duljim od 3 godine bio je na kraju 2010. za gotovo 10 postotnih bodova veći nego 10 godina ranije. Udjel kratkoročnih kredita bio je manji za isto toliko. Ročna se transformacija dogodila radi povećanja omjera inozemne pasive naspram domaćih plasmana. Ako omjer na slici 7 interpretiramo kao potporu domaćim bankama s međunarodnoga tržišta, vidimo da je ta potpora u krizi (od kraja 2008. naovamo) čak i povećana. To se posebno primjećuje tijekom ove godine (rast pokazatelja na slici 7).

U proteklih 10 godina došlo je do velike ročne transformacije u korist dugoročnih plasmana zbog mogućnosti oslanjanja na inozemne izvore financiranja koji su i u ovoj krizi osigurali znatnu potporu domaćim bankama.

Slika 6. Udjeli kredita prema rezidualnoj ročnosti 2000. i 2010. – stanje krajem godine

Izvor: Tromjesečna agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

Slika 7. Inozemna pasiva banaka naspram plasmana 2000.-2011. u %

Izvor: Tablice D Biltena HNB-a, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

S obzirom na važnu ulogu deviznih depozita i inozemne pasive koja je uglavnom devizno denominirana, očito je da je naš bankovni sustav zavisan o stranoj valuti. Prema podacima iz prvoga dijela godine (zaključno s 30.06.2011.), devizni depoziti i ostala devizna pasiva iznosili su 217,4 milijardi kuna, a obaveze s valutnom klauzulom još 14,9 milijardi kuna. Tih 232,3 milijarde kuna obaveza činilo je 58,4 ukupne bilančne svote hrvatskih banaka.⁷ Devizna komponenta s jedne strane omogućava bankama da prikupe sredstva i od štediša koji ne žele štedjeti u domaćoj valuti. S druge strane pokazuje intenzitet priljeva kapitala kroz bankarski sustav. Taj je priljev – kako je prikazano na gornjim slikama, omogućio ročnu transformaciju kreditnih plasmana prema dužim rokovima dospijeca. S druge strane, tolika ovisnost o deviznim izvorima objašnjava razloge postojanja valutne klauzule (vidjeti okvir).

Zbog velike ovisnosti o deviznim izvorima, osobito depozitima, Hrvatska ima problem valutne klauzule.

OKVIR 1. Problem valutne klauzule

Pretpostavimo banku ili bankovni sustav s 50 milijardi kapitala. Omjer kapitalne adekvatnosti je 17,5%. U bilanci je evidentirano 232 milijarde deviznih obaveza, a sva aktiva je u domaćoj valuti. Što bi za takvu banku ili bankovni sustav značio pad vrijednosti domaće valute za 20%? Vrijednost deviznih obaveza iskazana u domaćoj valuti povećala bi se 20%, tj. za 46,4 milijarde - s 232 na 278,4. Vrijednost imovine ne bi se promijenila jer je sva u domaćoj valuti. Zbog rasta vrijednosti neto obaveza gubitak bi iznosio 46,4 milijarde ili 92,8% vrijednosti kapitala. Ostalo bi 3,6 (=50-46,4) milijarde kapitala, a kapitalna bi se adekvatnost smanjila na 1,3%, što je bitno manje od zakonom propisane minimalne stope koja kod nas iznosi 12%, a prema svjetskim standardima 8%. Gdje god ova banka ili bankovni sustav poslovali, preostali bi se kapital smatrao nedopustivo malim. Uvjerite se u to ponovnim pregledom stvarnih stopa kapitalne adekvatnosti za europske zemlje u Tablici 1. Regulator bi zbog toga morao uvesti privremenu upravu ako bi se radilo o banci, a u slučaju tako velikoga pada u cijelom sustavu, pojavili bi se simptomi klasične financijske krize – naglo povlačenje depozita, i sl. Paradoks je ove situacije u tom što se iz banke ne bi imalo što za povući osim domaće valute. Drugim riječima, pad valute za samo 20% izazvao bi ukidanje konvertibilnosti domaće valute i krizu poput one u Argentini prije deset godina. Nikome nije u interesu da se tako nešto dogodi. Krize takvih razmjera u pravilu izazivaju stresove velikih razmjera u cjelokupnom gospodarskom sustavu. Zbog toga HNB propisuje da se jedan dio prikupljenih deviza mora držati u obliku likvidne rezerve. I sama HNB prikuplja devizne rezerve za „crne dane“. Međutim, ako je likvidna devizna rezerva prevelika, banke će veliki dio deviza morati držati u inozemstvu po nižim kamatnim stopama. To znači da će plasmana u zemlji biti manje i imat će veću kamatnu stopu. S druge strane, ako je rezerva premala, postoji opasnost izazivanja nepovjerenja: hoće li banke imati pristup dovoljnim deviznim sredstvima ako im zatreba? Riječ je o traženju vrlo osjetljive ravnoteže. Banke trenutno drže 43,4 milijarde kuna devizne pričuve. To je 18,7% deviznih obaveza, čemu treba dodati i 79,2 milijarde neto devizne pričuve HNB-a kao i veliku mogućnost domaćih banaka da u slučaju potrebe pribave likvidna devizna sredstva od banaka majki i drugih stranih banaka. Drugim riječima, sva bi se devizna štednja mogla isplatiti u vrlo kratkom roku. No, ne smijemo miješati pitanja likvidnosti s pitanjima solventnosti. Ono što banke imaju u svojoj aktivi samo je 43,4 milijarde deviza. Njihova bi se vrijednost povećala za 8,7 milijardi u slučaju deprecijacije od 20%. Stoga ukupni gubitak ne bi iznosio 46,4 milijarde, kao u prvom primjeru, nego 8,7 milijardi manje – 37,7. Suštinski se ništa ne bi promijenilo, samo što bi bankama ostalo 12,3 umjesto 3,6 milijardi kapitala, a kapitalna adekvatnost ne bi pala na 1,3% nego na 4,3%. To je i dalje gotovo tri puta manje od propisanog minimuma. Ne bi li se izbjeglo takve katastrofe, postoje propisi koji su usklađeni s Baselskim standardima i europskim direktivama. I interni propisi banaka ograničavaju valutni nerazmjer u odnosu na kapital. Pretpostavimo ograničenje na 15% kapitala. U našem primjeru to znači da razlika devizne i uz tečaj vezane aktive i pasive ne bi smjela biti veća od +/-7,5 milijardi (=0,15*50). U našem primjeru bez valutne klauzule ona je puno veća i iznosi -188,6 (=43,4-232) milijardi.

Suočeni s takvom situacijom, kreatori politike i regulatori imaju tri mogućnosti. Prva je propisati devizno pokriće za deviznu pasivu u razmjeru većem od 90%. To bi gotovo potpuno onemogućilo domaće kreditiranje. Banke bi postale prodajni kanal za plasiranje sredstava u inozemstvo. Druga je dopustiti samo kunske poslove ili bitno ograničiti devizne (de facto ukinuti konvertibilnost). To bi bilo štetno, jer bi građani veliki dio od 156 milijardi kuna štednje prebacili u banke izvan granica Hrvatske, a i u suprotnosti je s pravilima EU. Treća je mogućnost dopustiti kreditiranje u zemlji uz valutnu klauzulu. Ta je mogućnost, na žalost, postala političko i pravno (ustavno) pitanje, pri čemu oni koji ga tako postavljaju u pravilu ne analiziraju ekonomske i financijske alternative i posljedice zabrane valutne klauzule. Ne spominju ni mjere koje bi bilo potrebno poduzeti da se spriječi (u najmanju ruku) rast kamatnih stopa i smanjenje štednje i ponude kredita, što bi vjerojatno bilo izazvano ukidanjem valutne klauzule.

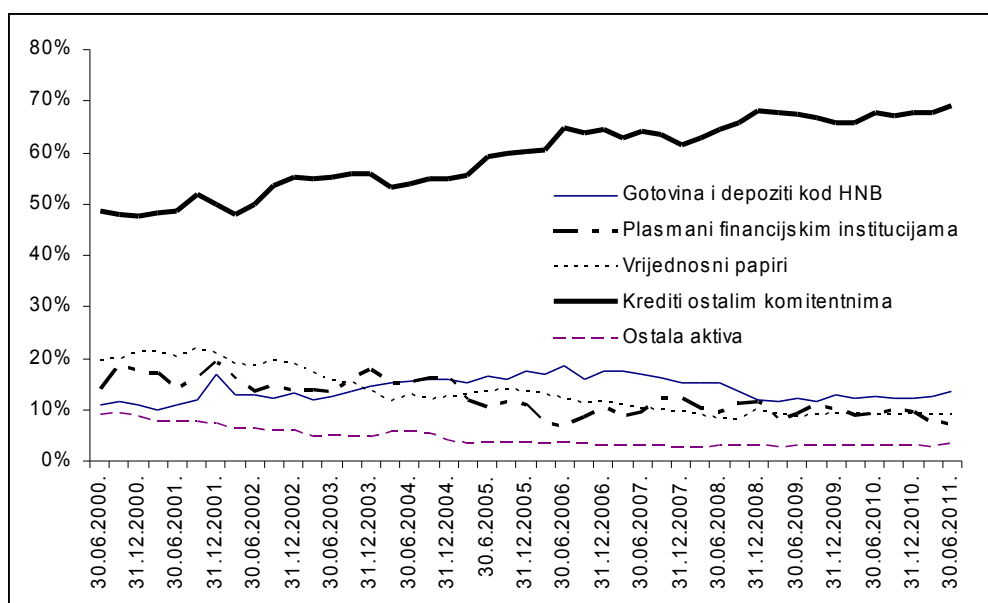
⁷ Izvor: mjesečno agregirano statističko izvješće za 30.06.2011.

III. Kreditna aktivnost

Kreditni su najvažniji dio aktive banaka. Njihov je udjel u proteklih 10 godina u ukupnoj bilanci banaka povećan s 50-tak na gotovo 70% (slika 8). Nastavio je rasti i u zadnjoj krizi, pa je od lipnja prošle do lipnja ove godine udjel povećan sa 67,8% na 68,9%. Rast se dogodio na štetu plasmana financijskim institucijama, koji su smanjeni za 2 boda (povećan je i udjel gotovine i depozita kod HNB-a za 1,3 boda). Pri tome je posebno važno da se omjer kredita i depozita komitenata nastavio kretati oko 100%. To je zdrav omjer koji pokazuje da međubankarski izvori sredstava (uglavnom inozemna pasiva) nisu služili za financiranje pretjerane kreditne ekspanzije, nego pretežno za upravljanje ročnom strukturom bilance.

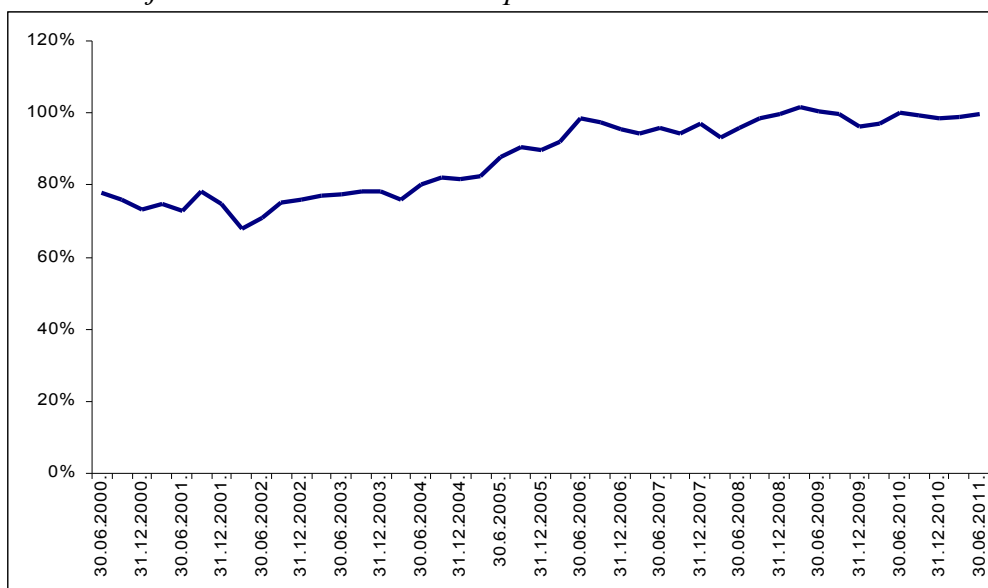
Udjel kredita u aktivi dugoročno raste, no ne prelazi vrijednost depozita kod banaka.

Slika 8. Struktura bilance banaka 2000.-2011.

Izvor: Tromjesečna agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

Slika 9. Omjer kredita komitentima i depozita 2000.-2011.

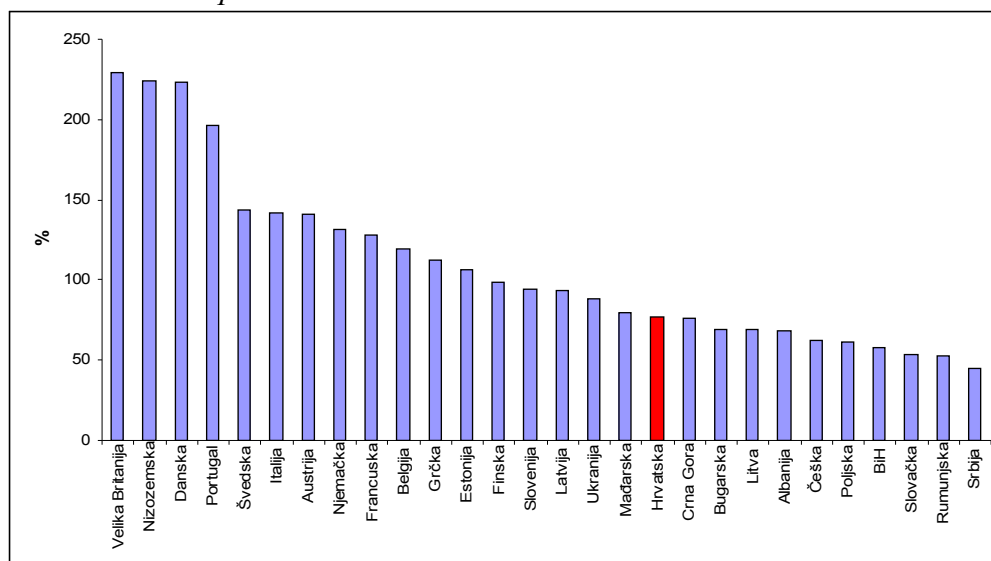

Izvor: Tromjesečna agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

U prilog tezi da u Hrvatskoj nije bilo pretjerane ekspanzije domaćih bankarskih kredita govore i jednostavne međunarodne usporedbe. Slika 10. pokazuje da se Hrvatska prema omjeru kredita i BDP-a (76,9%) smješta u donji europski razred, uz bok nekim zemljama ili iza zemalja koje su manje ili jednako razvijene. Kako je omjer usko povezan s razinom BDP-a po stanovniku, još je uvjerljiviji pokazatelj na slici 11. koja pokazuje da se Hrvatska smješta ispod regresijskih linija, što znači da nema indicije pretjerana kreditnog opterećenja. Ove podatke treba tumačiti kao indicije jer se zasnivaju na vrlo jednostavnoj metodologiji.

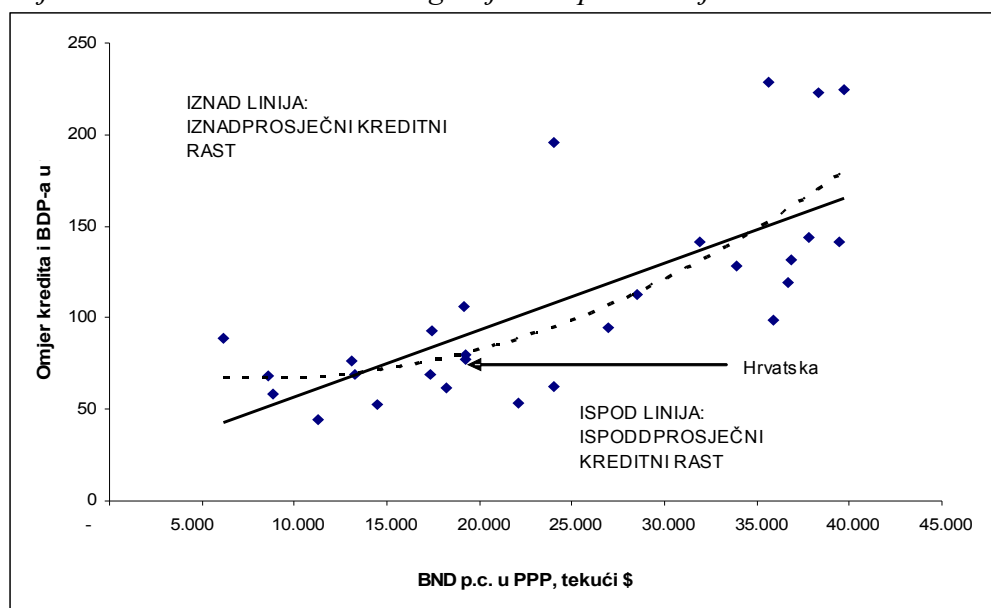
Hrvatske banke nisu pretjerale s kreditiranjem u prošlom ciklusu (poput banaka na Baltiku), što im je omogućilo aktivnu ulogu u krizi i na izlasku iz nje.

Slika 10. Krediti privatnom sektoru u odnosu na BDP 2009. u %

Izvor: World Development Indicators, www.worldbank.org

Slika 11. Veza bruto nacionalnog dohotka (BND) po stanovniku prema PPP i omjera kredita i BDP-a 2009. za gornje europske zemlje

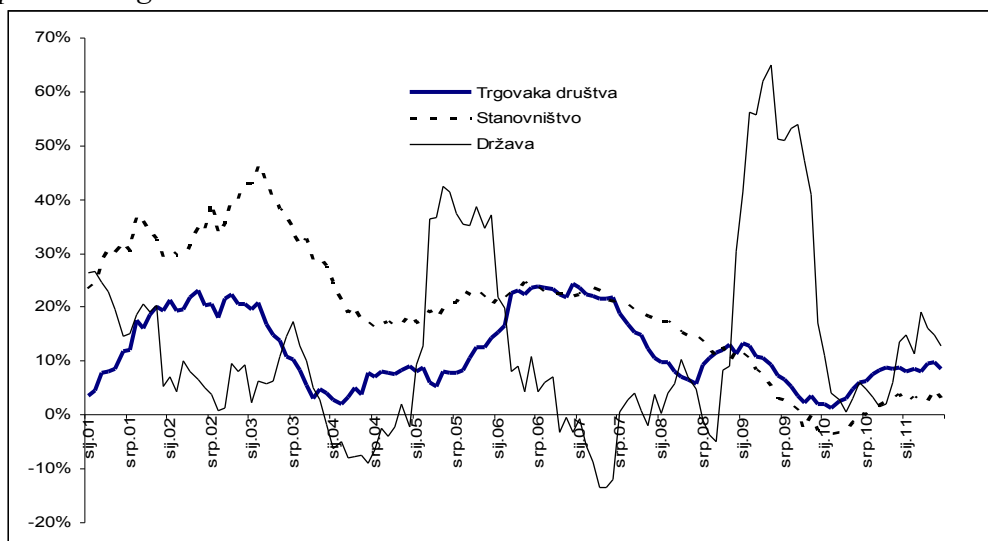
Izvor: World Development Indicators, www.worldbank.org

Stoga Hrvatska vrlo vjerojatno nije imala nezdravi kreditni „bum“, osim možda u sektoru graditeljstva, u vezi s dijelom komercijalnih projekata i državnih investicija. Ta činjenica može objasniti sposobnost bankovnog sektora za relativno dinamičan rast kredita, što se odnosi samo na kredite poduzećima u ranoj fazi izlaska iz krize. Stopa rasta kredita poduzećima u odnosu na isti mjesec prošle godine kreće se oko 9% (podatak za lipanj: 8,7%). To je u prosjeku tri puta brži oporavak od kreditiranja stanovništva koje raste po stopi od oko 3% (zadnji podatak za lipanj: 3,1%).

Kreditni državi i dalje su najdinamičnija komponenta kreditnog portfelja, no rastu i krediti privatnim poduzećima.

Donja slika pokazuje da se kreditiranje države kreće obratno od kreditnog ciklusa u privatnom sektoru. Prvi uzlet kreditiranja stanovništva i poduzeća 2001.-2003. bio je praćen usporavanjem rasta kreditiranja države. Potom je u 2004. i do sredine 2005. bitno usporen rast kredita poduzećima. Obratno od toga, od početka 2005. pratimo prvi veliki uzlet kreditiranja države. Nakon toga, od sredine 2005., započinje uzlet kreditiranja privatnog sektora, koji je posebno vidljiv u kreditiranju stanovništva. Rast kredita privatnom sektoru ubrzava, osobito 2006. kada je riječ o poduzećima. Ubrzo dolazi do kontrakcije kreditiranja države. I u 2007. još se u tome dijelu bilježe minusi. Međutim, 2007.-2008. slijedi usporavanje kreditne aktivnosti koje nije bilo praćeno povećanim kreditiranjem države jer je bilo izazvano željom regulatora da kreditni portfelji ne rastu brže od 12% godišnje. Poduzeća su se (čije se kreditiranje usporavalo brže od kreditiranja stanovništva) tada pojačano zaduživala u inozemstvu. Na kraju, 2009. eskalira kriza. To se vidi prema potpunom jenjavanju kreditne aktivnosti u privatnom sektoru i prema snažnom uzletu kredita državi. Tek u 2010. dolazi do normalizacije: krediti državi se smiruju, a počinje rast kreditiranja privatnog sektora, koji je puno izraženiji u sektoru poduzeća.

Slika 12. Stopa promjene kredita po sektorima u odnosu na isti mjesec prethodne godine

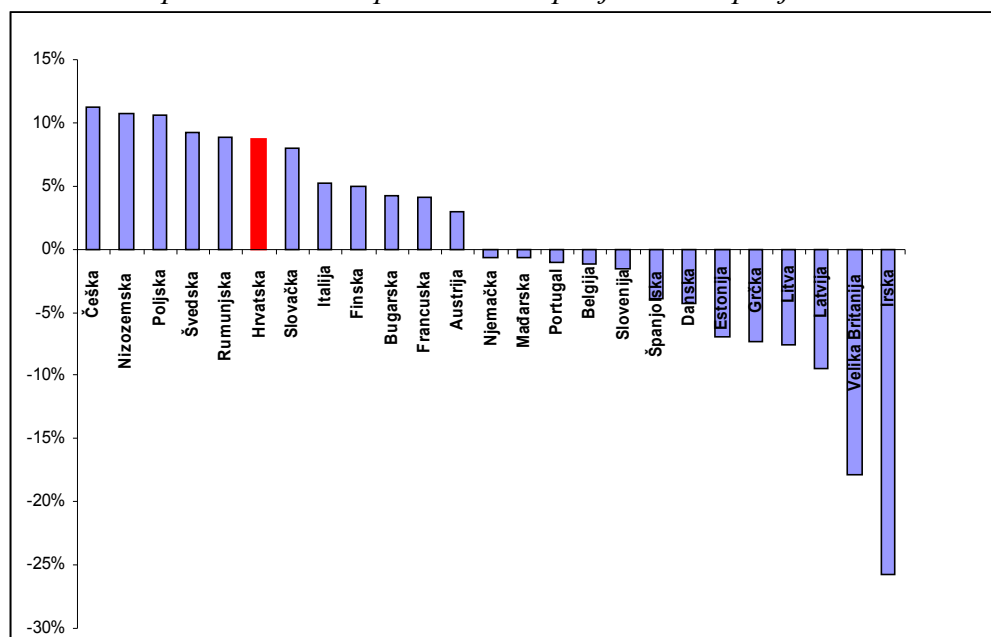
Izvor: Bilten HNB, www.hnb.hr, t. D1.

U ponašanju kreditnih komponenti na početku novog kreditnog ciklusa razotkrivaju se dvije „anomalije“ u usporedbi s ranijim razdobljem. Prvo, krediti poduzećima prvi put na početku ciklusa relativno brzo rastu, dok krediti stanovništvu de facto stagniraju (u rastu od 3% krije se i učinak tečajnih razlika zbog rasta tečaja švicarskog franka – o detaljima dalje u tekstu). Drugo, javlja se novi uzlet kreditiranja države (od zadnjeg kvartala 2010. naovamo). To bi moglo značiti da fiskalni deficit i rast javnog duga onemogućavaju brži gospodarski rast i zapošljavanje (prociklička fiskalna politika). Ako je to točno, krediti stanovništvu stagniraju zbog dvaju negativnih čimbenika koji djeluju ponajprije na strani potražnje. Prvo, nema rasta zapošljavanja, a zaposleni se još uvijek boje za radna mjesta pa susprežu zaduživanje, potrošnju i ulaganja. Drugo, ljudi racionalno očekuju da se aktualna fiskalna politika neće moći održati bez povećanja poreza (naposljetku, to su već doživjeli 2009., kada je uveden tzv. krizni porez, a stopa PDV-a povećana s 22% na 23%). U skladu s tzv. „rikardijanskom ekvivalencijom“, ljudi s takvim očekivanjima teže smanjiti neto dug (štede) kako bi lakše podnijeli buduća porezna opterećenja. Problem se može donekle otkloniti samo fiskalnom prilagodbom koja umanjuje strah od povećanja poreza u budućnosti.

Rast kredita poduzećima u Hrvatskoj neobično je brz – banke su spremne preuzeti nove rizike.

Ostaje otvoreno pitanje uzroka rasta kredita poduzećima. HNB o tome nema pozitivan stav. U nekoliko zadnjih brojeva publikacije „Financijska stabilnost“ ističu da banke povećavaju izloženost „starim“ korporativnim klijentima, čime se usporava relokacija kredita prema novima i propulzivnijima, osobito u izvoznom sektoru. Potvrda činjenice da se s rastom kredita poduzećima događa nešto neobično može se pronaći i na slici 13. koja pokazuje da je Hrvatska od lipnja 2010. do lipnja 2011. zabilježila šesti najbrži rast kredita poduzećima u Europi. U svakom slučaju, ovakvim tempom rasta kredita poduzećima banke preuzimaju nove rizike.

Slika 13. Stopa rasta kredita poduzećima lipanj 2011. / lipanj 2010. u %

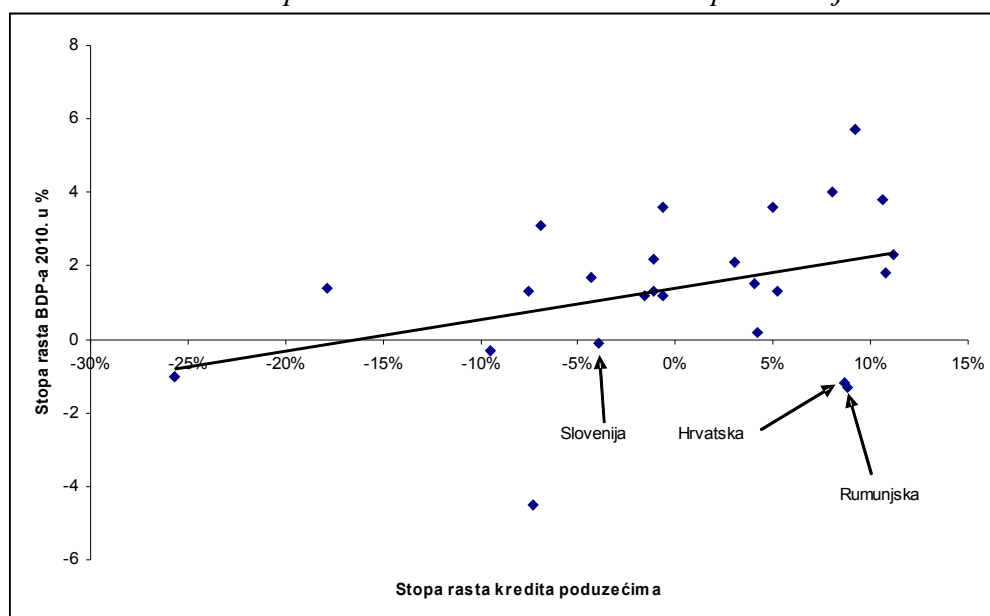

Izvor: www.ecb.int (Datawarehouse) i Tablica D1 Biltena HNB za Hrvatsku

Podatak je začudan u svjetlu činjenice da se prikazani rast pojavljuje u sprezi s vrlo sporim rastom BDP-a u Hrvatskoj. Slika 14. pokazuje da na izlazu iz recesije postoji slaba veza između rasta kredita poduzećima i rasta BDP-a. Hrvatska i Rumunjska slučajevi su sporog izlaska iz recesije uza snažan rast kredita poduzećima, dok s druge strane postoji velik broj zemalja koje izlaze iz recesije bez rasta kredita. Fenomen „bez kreditnog“ rasta nije nepoznat - zabilježen je i u nekim ranijim recesijama. Međutim, kreatori politike u mnogim zemljama vjeruju da je kreditni rast od presudne važnosti za izlazak iz recesije. U susjednoj Sloveniji (gdje su krediti poduzećima u padu) to je bio jedan od glavnih motiva za uvođenje poreza na banke (vidjeti okvir).

Veza između rasta kredita poduzećima i rasta BDP-a na izlasku iz krize nije osobito jaka, ali postoji.

Slika 14. Rast kredita poduzećima i rast BDP-a za europske zemlje sa slike 13

Izvor: www.ecb.int (Datawarehouse), Eurostat i Tablica D1 Biltena HNB te DZS za BDP za Hrvatsku

OKVIR 2. Porez na banke u Sloveniji

Porez na banke u susjednoj je državi uveden po stopi od 0,1% na aktivu nakon što je država potrošila veliki iznos novca poreznih obveznika na dokapitalizaciju posrnule Ljubljanske banke i nakon što je primijećeno da bankovni krediti poduzećima ne rastu (što se potvrđuje položajem Slovenije na gornjoj slici). Porez će se smanjiti ili ukinuti za banke koje povećaju kreditiranje poduzeća, posebno malih i srednjih privatnih tvrtki. Gornja slika međutim pokazuje da brži rast kredita poduzećima nije jamstvo bržeg izlaska iz recesije. Veza između rasta kredita poduzećima i rasta BDP-a na izlasku iz recesije nije jaka, ali ipak postoji. Drugim riječima, pojačano kreditiranje poduzeća neće pokrenuti gospodarstvo, ali ne škodi (osim ako prigovor HNB-a o mogućem vezanju kreditnih resursa kod starih klijenata koji istiskuju bolje, nove klijente, ne uzmemo kao relevantan). U sljedećoj smo jednadžbi pretpostavili da rast kredita poduzećima zavisi o rastu BDP-a (učinak potražnje – očekivani predznak je pozitivan) i naslijeđenom odnosu kredita i BDP-a (CRBDP – očekivani predznak je negativan jer očekujemo slabiju potražnju za kreditima u kreditno zaduženijem gospodarstvu). Na uzorku od 25 europskih država (EU-27 minus vrlo male zemlje Cipar, Luksemburg i Malta plus Hrvatska) dobivaju se očekivani predznaci, što potvrđuje da je na djelu učinak smanjenja financijske poluge: ako dvije države imaju jednako brz ekonomski rast, krediti će sporije rasti u onoj zemlji koja je prije krize bila relativno više zadužena. Rezultate treba interpretirati s oprezom. Ako je, na primjer, za 1 bod veći rast BDP-a u prosjeku povezan s 1,5 postotna boda bržim rastom kredita poduzećima, to ne znači da će takav odnos vrijediti u svakoj pojedinoj zemlji. Također, nije jasno niti kojim smjerom teče uzročnost i je li ju uopće moguće identificirati.

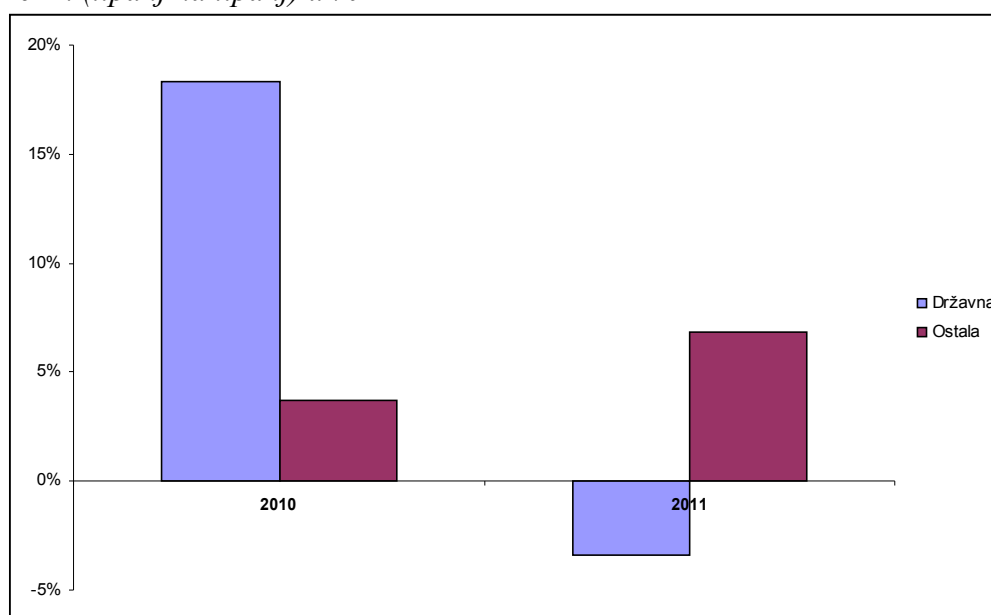
$$RAST\ KREDITA = 0,064 + 0,015 * BDP2010 - 0,0007 * CRBDP2009$$

(t-test) (1,65) (2,02) (-2,55)

Pitanje neočekivano brza rasta kredita poduzećima u Hrvatskoj u usporedbi s drugim zemljama u uvjetima anemična oporavka još će neko vrijeme zaokupljati pozornost analitičara. Jedino detaljnije što možemo saznati na temelju statističkih izvora jest da je rast koncentriran u privatnim, a ne državnim trgovačkim društvima (slika 15). Krediti privatnim trgovačkim društvima slabo su rasli do polovice 2010.; rast je prije toga bio koncentriran u kreditiranju državnih tvrtki. Potom se u posljednjih godinu dana slika preokrenula; kreditiranje državnih tvrtki ušlo je u fazu kontrakcije, a kreditiranje privatnih tvrtki snažno se oporavilo, tako da ono u cijelosti određuje tempo rasta ukupnih kredita poduzećima. Činjenica je da se rast te vrste kredita podudarao s pojavom prvih impulsa ekonomskog rasta (što ne znači nužno da ih i uzrokuje).

U proteklih godinu dana ubrzao se rast kreditiranja privatnih poduzeća.

Slika 15. Stope rasta kredita državnim i ostalim trgovačkim društvima 2010. i 2011. (lipanj na lipanj) u %

Izvor: Agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr

Za razliku od kredita poduzećima, kod kojih je statistika HNB-a vrlo „škrta“, ona omogućava detaljniju analizu kredita stanovništvu. Unutar te skupine kredita događale su se velike strukturne promjene, uglavnom između autokredita čija je važnost padala, i stambenih kredita čija je važnost rasla. Takva promjena predstavlja očekivanu i zdravu reakciju dužnika u krizi. Udjel autokredita u ukupnim kreditima stanovništvu smanjen je s maksimalnih 8,4% potkraj 2007. na 4,4% polovicom 2011. U isto je vrijeme povećan udjel stambenih kredita s 41% na 47,8%. Udjel ostalih kredita nije se značajno mijenjao.

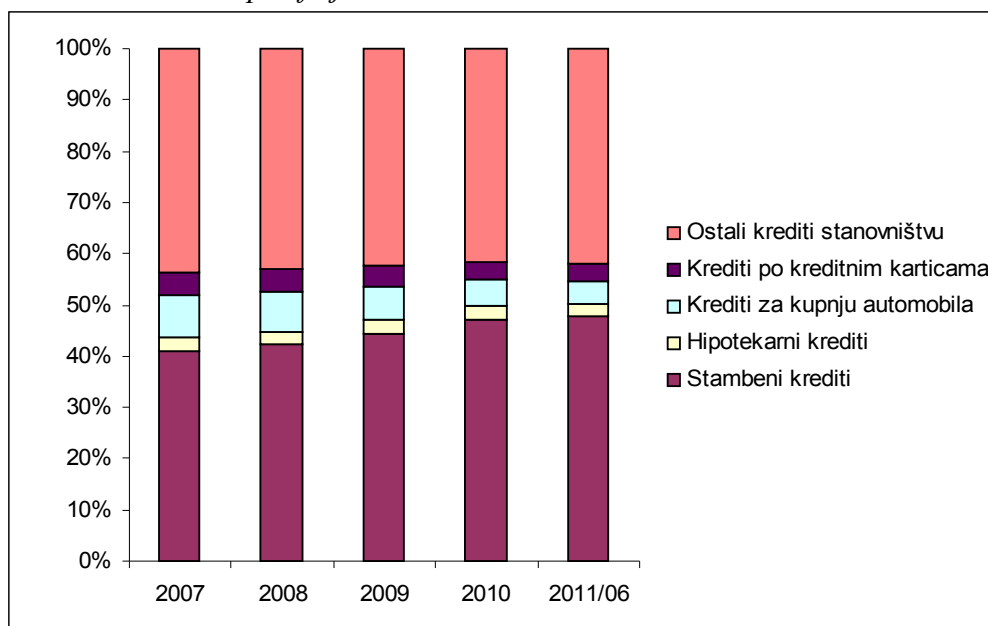
U portfelju kredita stanovništvu pada udjel autokredita, a raste udjel stambenih.

Kako su autokrediti u pravilu kraće ročnosti, otplata njihove glavnice odvija se brže, pa otud njihov značajan pad (s 9,5 milijardi kuna potkraj 2008. na 5,4 milijardi polovicom 2011.). S druge strane, otplata glavnice stambenih kredita teče sporije zbog duže ročnosti. Uz to, novi su krediti podizani i tijekom krznoga razdoblja, a jačanje švicarskoga franka doprinijelo je revalorizaciji glavnice. U takvim su uvjetima stambeni krediti povećani s 51,9 milijardi

kuna potkraj 2008. na 60,9 milijardi potkraj lipnja 2011. S obzirom da je švicarski franak u tom razdoblju ojačao 25,5%, a prema nekim je izjavama 42% stambenih kredita vezano uz franak, može se procijeniti da se vrijednost portfelja stambenih kredita iskazana u kunama povećala oko 10% zbog rasta švicarskoga franka.⁸ S obzirom da je nominalni rast portfelja stambenih kredita od kraja 2008. do 30.06.2011. iznosio 17,3%, posve je moguće da se više od 50% prirasta može objasniti tečajnim razlikama, tj. jačanjem franka.

Dio rasta stambenih kredita objašnjava se tečajnim razlikama.

Slika 16. Struktura portfelja kredita stanovništvu 2007. – 2011.

Izvor: Agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr

Prema tome, kreditiranje stanovništva je stagnantno – potražnja je zamrla. Potvrda se pronalazi i u činjenici da su se krediti po kreditnim karticama smanjili s 5,4 na 4,1 milijardu kuna, dok su se ostali krediti (potrošački, prekoračenja po tekućim računima i sl.) u istom razdoblju (kraj 2008. – polovica 2011.) smanjili s 52,9 na 50,8 milijardi kuna. Ove brojke potvrđuju tezu o odgođenom izlasku iz recesije i atmosferi opreza i straha koja traje puno duže no što se inicijalno predviđalo. Podatci također opovrgavaju tezu o životu na kredit kao jedinom izlazu u krizi. Ljudi su u krizi racionalno smanjili, a ne povećali zavisnost o kreditima.

Utjecaj tečajnih razlika na kunsku protuvrijednost kredita u švicarskim francima usko je povezan s problemom valutne klauzule (prisjetite se okvira 1), odnosno s valutnom strukturom imovine i obaveza hrvatskih banaka. Od 274,8 milijardi kuna ukupno odobrenih kredita na dan 30.06.2011., 49,6 milijardi ili 18,1% bilo je odobreno u devizama, a 155 milijardi ili 56,4% uz valutnu klauzulu. To znači da je na kraju prvog tromjesečja 2011. bilo samo 25,5% (=100%-18,1%-56,4%) čistih kunskih kredita. Takva je situacija povezana s ograničenim kunskim izvorima sredstava u bilancama banaka. Ako se gleda ukupna bilančna i izvanbilančna struktura po valutama (zadnji raspoloživi podatci su za 31.03.2011.), 265 milijardi kuna bilo je plasirano u

⁸ Precizan izračun nije moguć jer se valutna struktura kreditnog portfelja vjerojatno mijenjala u vremenu.

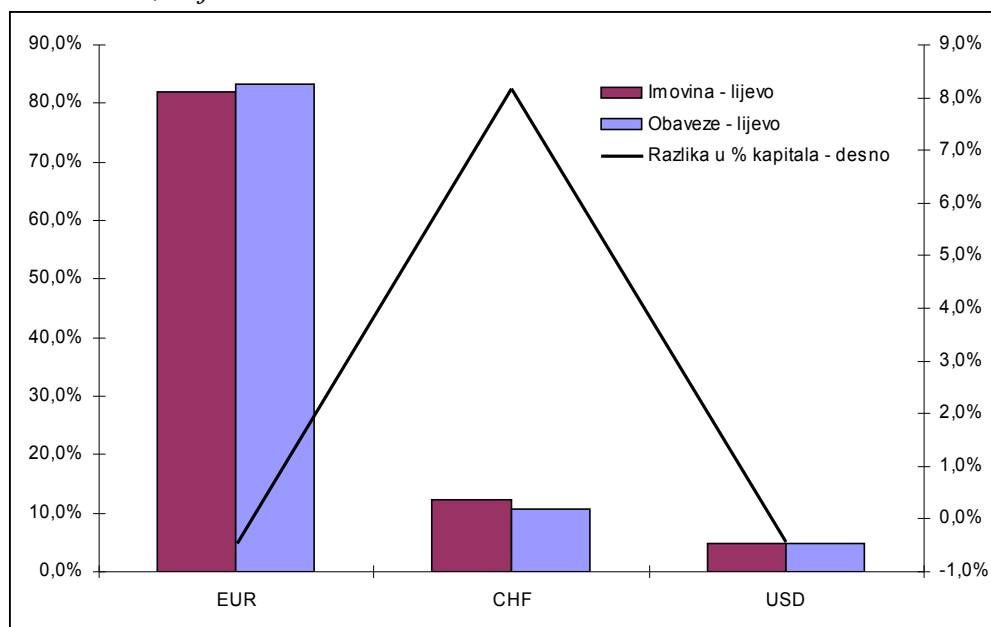
stranim valutama ili vezano uz njihov tečaj, a odgovarajući dug na strani obaveza i potencijalnih obaveza iznosio je 260,4 milijardi kuna. Razlika (tzv. ukupna otvorena neto pozicija – u ovom slučaju „duga“, zbog viška imovine nad obavezama) iznosila je samo 4,4 milijarde kuna (= 265 – 260,6). To znači da bi pad domaće valute, uz ostale unakrsne tečajeve nepromijenjene, domaćim bankama donio dobitke na tečajnim razlikama.⁹

Banke mogu vrlo malo otvarati devizne pozicije i spekulirati kada je riječ o unakrsnim tečajevima vodećih svjetskih valuta.

Tečajevi valuta čije vrijednosti nisu administrativno fiksirane uvijek se mijenjaju. Stoga ukupna neto pozicija nije smisljena kategorija. Treba ju promatrati kao slučajni ishod otvorenih dugih i kratkih pozicija u pojedinim valutama. Banka može zaraditi na ispravno postavljenoj poziciji u nekoj valuti koja jača, čak i ako joj je otvorena neto devizna pozicija kratka. Na primjer, ako se ukupna kratka pozicija sastoji od po 2 jedinice kratke pozicije u dolarima i eurima te ako se ukupna duga pozicija sastoji od 2 jedinice pozicije u francima, ukupna će neto pozicija iznositi -2 (= -2-2+2). Međutim, zarada će se ostvariti samo na dugoj poziciji ako samo franak jača, dok se tečaj kune prema euru i dolaru ne mijenja.

Čak 99% ukupne devizne pozicije hrvatskih banaka ovisi o te tri valute – euru, dolaru i franku. Slika 17 prikazuje pozicije bankovnog sustava u tim valutama na dan 31.03.2011. Razlika između imovine i obaveza banaka u pojedinim valutama vrlo je mala, što ograničava mogućnosti banaka da zarađuju ili gube na otvorenim deviznim pozicijama (vidjeti okvir 3 za više detalja).

Slika 17. Struktura imovine i obaveza za EUR, USD i CHF na dan 31.03.2011., udjeli u %

Izvor: Tromjesečno agregirano statističko izvješće za ožujak 2011., www.hnb.hr

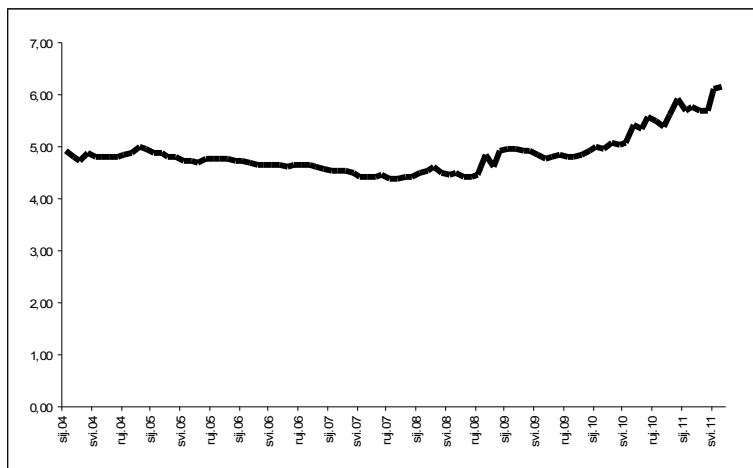
⁹ Uz poziciju od 31.03.2011. ti bi dobitci bili relativno mali – iznosili bi 44 milijuna kuna za svaki postotak deprecijacije domaće valute prema košarici stranih valuta u kojima su denominirane devizne obaveze banaka.

OKVIR 3. Tko i koliko zarađuje na rastu švicarskoga franka?

Upravljanje valutnom izloženosti banaka uređeno je međunarodnim standardima i europskim direktivama koje su u Hrvatskoj unesene u Zakon o kreditnim institucijama (NN 117/2008, 74/2009 i 153/2009). Na temelju tih zakonskih odredbi guverner je donio Odluku o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku (NN 38/2010, 62/2011) (slična je odluka postojala i ranije). Ta odluka propisuje da ukupna otvorena devizna pozicija ne smije prijeći 30% jamstvenog kapitala. Na taj se način kapital banaka želi sačuvati od pretjeranih spekulacija na deviznom tržištu.

Ukupna otvorena devizna pozicija veća je od dva zbroja – ukupne duge i ukupne kratke devizne pozicije. U situaciji koja je prikazana na slici 17., ukupna otvorena devizna pozicija iznosi 8% jamstvenog kapitala i uzrokovana je dugom pozicijom u CHF u iznosu od 4,5 milijarde kuna ili 13,7% ukupne imovine u toj valuti. Ne možemo znati kako se ta pozicija kretala po danima (jer u statistici imamo samo jedan presjek u vremenu na zadnji dan tromjesečja), no izračun ćemo prikazati uz pretpostavku da su banke svakoga dana tijekom prvog tromjesečja 2011. imale prikazanu dugu poziciju u CHF. Kako je tečaj na dan 31.12.2010. iznosio 5,93, a na dan 31.03.2011. 5,69, znači da je franak u toku prvog tromjesečja oslabio za 4,1%, a to znači da bi ukupna duga pozicija bankama donijela gubitak na tečajnim razlikama od 183,3 milijuna kuna ($-0,041 \cdot 4.470$). S druge strane, rate dužnika u CHF 30.03.2011. bile su 4,1% niže nego 3 mjeseca ranije. Pretpostavimo nadalje da je ista devizna pozicija zadržana tijekom drugoga tromjesečja kada je franak ojačao 8,4%. Dobitak za banke bi u tom slučaju iznosio 375,5 milijuna kuna, od čega bi 183,3 pokrilo gubitak iz prvog kvartala, pa bi ukupni dobitak na tečajnim razlikama za prvu polovicu godine iznosio 192,2 milijuna kuna.

Tečaj HRK/CHF 2004. – 2011.

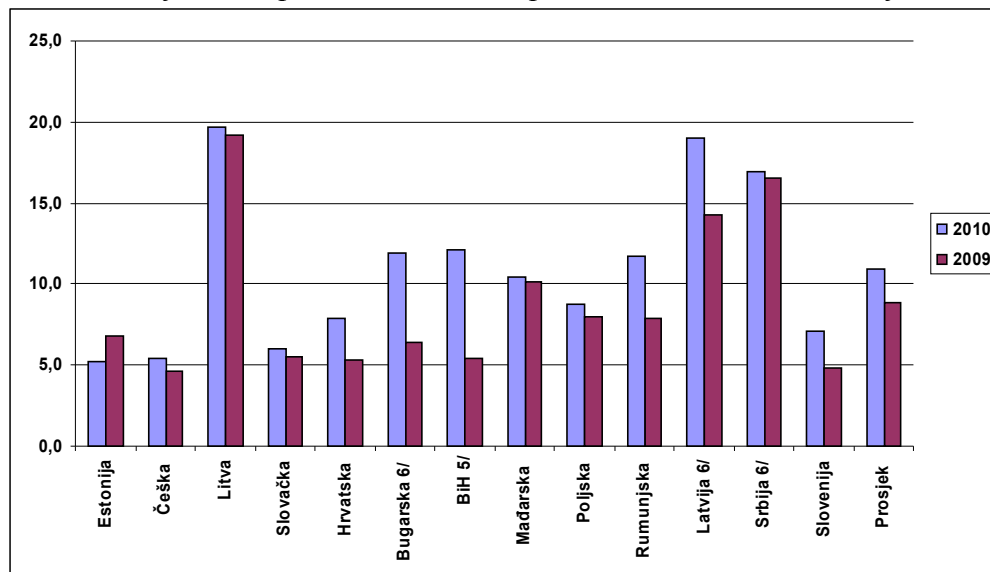
Prikazani je izračun ilustrativan jer osvjetljava jednu važnu činjenicu koja se inače slabo razumije. Naime, kada cijena valute u kojoj je denominiran kredit naraste 10%, ljudi intuitivno smatraju da je tih 10% dobitak banke kojoj plaćaju obaveze. Međutim, banka je trgovac koji mora voditi strogo računa o razmjeru imovine i obaveza te prihoda i rashoda po toj osnovi. Banke su ujedno i specijalisti za devizna tržišta, pa se neke od njih upuštaju u otvaranje deviznih pozicija. Međutim, u tome su ograničene propisima, stilom menadžmenta i znanjem svojih djelatnika. Stoga se neke banke uopće ne upuštaju u ovu vrstu spekulacije, a neke to čine na pogrešan način te povremeno gube (ne zaboravite da u ukupnoj dugoj poziciji bankovnog sustava mogu postojati neke banke koje imaju kratke pozicije – pozicije se razlikuju od banke do banke). Dakle, radi se o poslovima visokog rizika i velikih kolebanja. U gornjem primjeru, u kojem ukupna duga pozicija iznosi 13,7% ukupne imovine u CHF (drugim riječima, 86,3% bruto duge pozicije pokriveno je kratkom pozicijom u istoj valuti), na jednu kunu bančina prihoda po naplati uvećane glavnice kredita zbog rasta tečaja franka, dolazi 86 lipa povećanih rashoda za bančine obaveze u toj valuti. Iz razlike od 14 lipa namiruju se operativni troškovi i ostvaruje dobit koja je puno manja od onoga kako se uobičajeno prikazuje. K tomu, ta dobit će smanjiti pritisak na rast aktivnih ili pad pasivnih kamatnih stopa i općenito ojačati kapital i stabilnost banaka. Međutim, niti 86 lipa društvenoga gubitka ne daje stvarnu sliku rezultata. Kao prvo, na slici 17 vidimo da se duga pozicija u CHF javlja kada i kratka pozicija u USD i EUR, pa svaki pad domaće valute stvara gubitke po toj osnovi. Nadalje, ako ostvari neki dobitak na tečajnim razlikama, banka gubi u slučaju jačanja strane valute denominacije, jer se pogoršava kvaliteta naplate kredita. Svako takvo pogoršanje za banku je rashod koji umanjuje dobit (tzv. rezervacije). U slučaju aprecijacije franka za 10%, bančina imovina u kreditima raste sa 100 na 110, no od 10 jedinica prirasta vrijednosti, banka u gornjem primjeru zadržava 1,4 ili 1,3% ($=1,4/110$) – sjetite se da 8,6 jedinica predstavlja gubitak za banku. Ako se zbog jačanja franka naplata pogorša za više od 1,3%, što je prilično izgledno, banka će na kraju biti u neto gubitku – svu tečajnu zaradu poništiti će nenaplativost kredita. Zbog toga jačanje franka nije igra s nultom sumom u kojoj jedni dobivaju, a drugi gube. Svi mogu biti i najčešće jesu na gubitku. Problem nenaplativosti kredita obrađuje se u sljedećem poglavlju.

IV. Kvaliteta plasmana

Tijekom 2010. došlo je do daljnjeg pogoršanja kvalitete plasmana hrvatskih banaka. Omjer loših plasmana u odnosu na ukupne pogoršao se s 5,3% potkraj 2009. na 7,9% na kraju 2010. godine. Prema visini tog pokazatelja hrvatske su banke bolje od prosjeka za odabrane zemlje Nove Europe (slika 18). Međutim treba primijetiti da je pogoršanje u odnosu na 2009. prilično izraženo zbog trajanja recesije. Pokrivenost loših plasmana rezervacijama razmjerno je niska i kreće se oko 40% (statistički dodatak).

Kvaliteta plasmana bolja je od prosjeka za slične zemlje, ali je u 2010. i početkom 2011. zabilježeno dodatno kvarenje kvalitete.

Slika 18. Omjer loših plasmana u % svih plasmana za odabrane zemlje 2010.

Izvor: Statistički dodatak na kraju dokumenta.

Prema podacima s internetske stranice HNB-a,¹⁰ tijekom ove godine došlo je do daljnjeg pogoršanja kvalitete aktive. Omjer je pogoršan sa 7,9% na 8,3% 31.03.2011. Iako visina kapitalne adekvatnosti jamči da banke bez dokapitalizacija mogu podnijeti još jednu krizu koja bi intenzitetom bila jednaka krizi iz 2009. i 2010., pogoršanje omjera kapitalne adekvatnosti za 0,4 boda u prvom kvartalu 2011. donekle je neočekivano.

Vrlo je vjerojatno da je do ovog pogoršanja došlo zbog pogoršanja naplativosti kredita privatnim poduzećima. Podatci na slici 19 pokazuju da je omjer kredita s kašnjenjem u plaćanju dužim od 90 dana povećan sa 17,6% na 18,1% od kraja 2010. do 31.03.2011. U isto je vrijeme naplativost kredita stanovništvu poboljšana u svim kategorijama osim kod ostalih kredita stanovništvu. Zbog toga je ukupna naplativost kredita ostala na praktički istoj razini u prvom kvartalu.

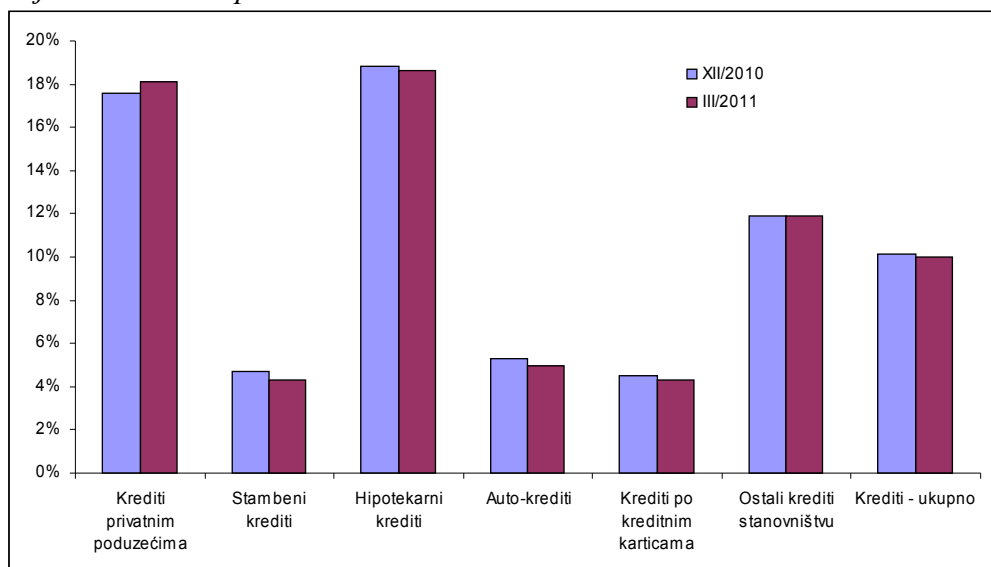
Kašnjenja s plaćanjem su koncept koji odudara od koncepta loših kredita prema MSFI. Međutim, njihovo kvartalno praćenje može pružiti detaljniji i ažurniji uvid u ex post kvalitetu kreditnog portfelja. U neposrednoj će budućnosti biti najzanimljivije pratiti je li poboljšanje naplativosti u sektoru stanovništva privremena pojava koja je možda povezana sa slabljenjem

¹⁰ Publikacije / SPF.

švicarskog franka u prvom kvartalu ove godine (vidjeti okvir 3). Ako je tako, podaci za drugi i treći kvartal, kada budu objavljeni, razotkrit će kolika je osjetljivost naplativosti stambenih kredita na promjene tečaja, jer je u drugom tromjesečju ove godine franak počeo snažno jačati. Alternativna je hipoteza da dolazi to trajnije normalizacije naplativosti kredita u sektoru stanovništva. U prilog toj hipotezi govori kretanje trenda koji na slici 20 najavljuje zaokret prema dolje.

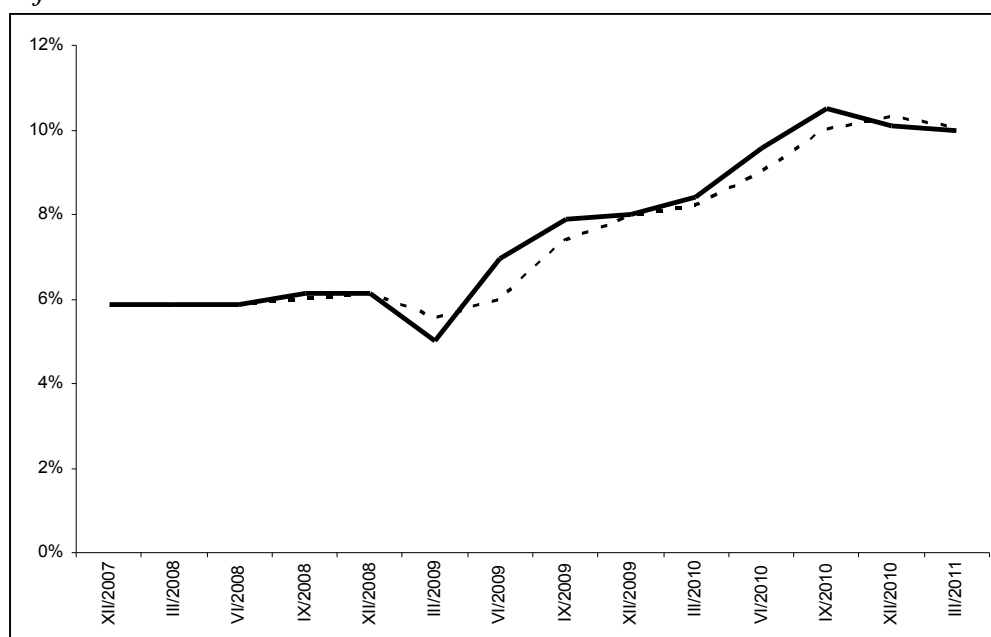
Glavni su razlog kvarenja kvalitete aktive privatna poduzeća, no izgleda da je trend kašnjenja s plaćanjima prošao maksimum.

Slika 19. Krediti čija naplata kasni dulje od 90 dana u odnosu na ukupnu vrijednost kredita prema vrstama u %

Izvor: Agregirana tromjesečna statistička izvješća, izračuni Arhivanalitike.

Slika 20. Krediti čija naplata kasni dulje od 90 dana u odnosu na ukupnu vrijednost kredita u % XII/2007. – III./2011.

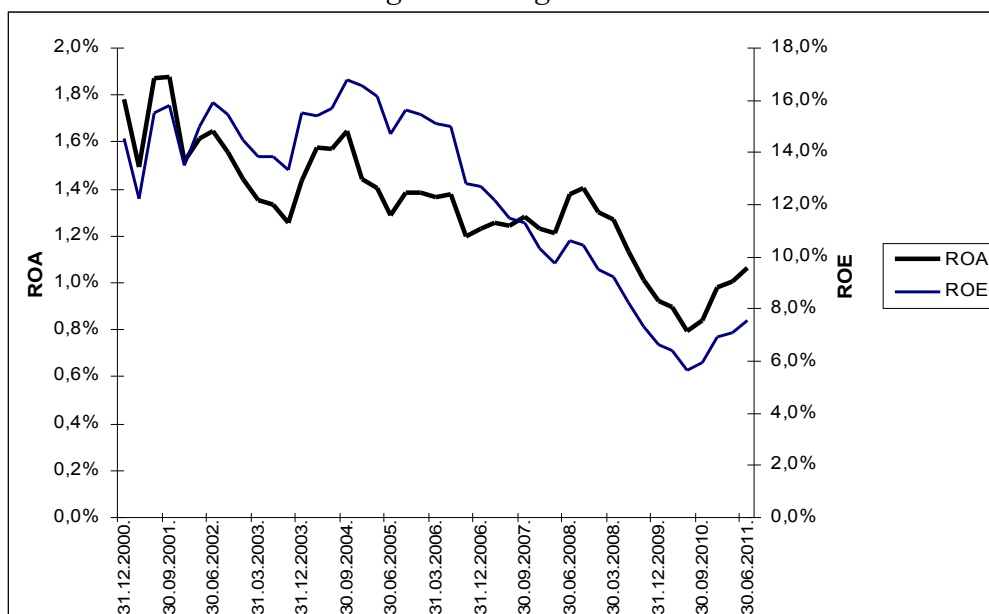
Izvor: Agregirana tromjesečna statistička izvješća, izračuni Arhivanalitike.

V. Profitabilnost banaka

Bankarski je sustav u prvoj polovici 2011. zabilježio dobit prije oporezivanja u iznosu od 2,55 milijardi kuna ili 14,4% više nego u prvoj polovici 2010. Dobit nakon oporezivanja iznosila je 2,14 milijardi kuna ili 15,1% više nego u istom razdoblju prošle godine. Pri tom su se glavni pokazatelji profitabilnosti nastavili kretati prema uzlaznom trendu koji je počeo u četvrtom kvartalu prošle godine. Pri tom se još uvijek kreću unutar kriznog intervala. Na primjer, zadnji podatak o povratu na kapital (ROE = 7,53%) tek je marginalno veći od prinosa na dugoročnu kunsku državnu obveznicu, a rast dobiti u bankovnom sustavu manji je od rasta dobiti vodećih hrvatskih korporacija (vidjeti okvir 4).

ROA i ROE banaka rastu već treći kvartal zaredom, no ROE je jedva viši od prinosa na dugoročnu kunsku državnu obveznicu.

Slika 21. ROA i ROE hrvatskog bankovnog sustava 2000. – 2011.

Izvor: Agregirana tromjesečna statistička izvješća, izračuni Arhivanalitike.

U trenutku rada na ovom dokumentu HNB na žalost nije objavio tromjesečno izvješće za drugi kvartal, pa detaljniju usporedbu strukture računa dobiti i gubitka prikazujemo samo za prvo tromjesečje:

Tablica 2. Račun dobiti i gubitka za Q1/2011. - detaljno u 000 KN

	I-III 2010.	I-III 2011.	I-III 2011. / I-III 2010.
UKUPNO KAMATNI PRIHODI	5.251.947	5.278.272	0,5%
UKUPNO KAMATNI TROŠKOVI	2.633.772	2.424.833	-7,9%
NETO KAMATNI PRIHOD	2.618.175	2.853.439	9,0%
UKUPNO PRIHODI OD PROVIZIJA I NAKNADA	1.050.193	983.895	-6,3%
UKUPNO TROŠKOVI PROVIZIJA I NAKNADA	276.447	278.741	0,8%
NETO PRIHOD OD PROVIZIJA I NAKNADA	773.746	705.154	-8,9%
OSTALI NEKAMATNI PRIHODI	385.820	532.697	38,1%
OSTALI NEKAMATNI TROŠKOVI	113.671	113.759	0,1%
NETO OSTALI NEKAMATNI PRIHOD	272.149	418.938	53,9%
PRIHOD	3.664.070	3.977.531	8,6%
OPĆI ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI I AMORTIZACIJA	1.801.556	1.884.641	4,6%
NETO PRIHOD PRIJE REZERVIRANJA	1.862.514	2.092.890	12,4%
UKUPNO TROŠKOVI REZERVIRANJA ZA GUBITKE	648.107	834.935	28,8%
DOBIT (GUBITAK) PRIJE OPOREZIVANJA	1.214.407	1.257.955	3,6%
POREZ NA DOBIT	204.342	207.056	1,3%
DOBIT (GUBITAK) TEKUĆE GODINE	1.010.065	1.050.900	4,0%

Izvor: Agregirano tromjesečno statističko izvješće, www.hnb.hr

OKVIR 4. Profitabilnost vodećih hrvatskih kompanija

	I-VI 2010	I-VI 2011	Stopa promjene
ADPL	23.047.469	42.243.662	83,3%
ADRS	204.317.450	224.682.636	10,0%
ATGR	102.833.467	19.519.568	-81,0%
ATPL	10.342.614	49.887.130	382,3%
BLJE	3.879.274	3.404.938	-12,2%
CKML	14.729.646	35.698.543	142,4%
DLKV	26.296.418	-38.504.690	-246,4%
ERNT	-42.363.561	36.937.080	...
HT	1.026.997.324	1.021.564.553	-0,5%
IGH	12.136.371	10.313.569	-15,0%
INA	-16.000.000	2.528.000.000	...
INGR	-24.784.069	-25.099.929	1,3%
KNZM	79.309.156	103.863.363	31,0%
KOEI	72.009.627	82.198.612	14,1%
KORF	-158.385.521	-119.047.381	...
KRAS	25.189.563	9.399.038	-62,7%
LEDO	64.511.637	74.633.369	15,7%
LKPC	8.364.806	4.764.848	-43,0%
PODR	39.819.516	66.950.507	68,1%
PTKM	-47.046.753	81.053.881	...
THNK	5.866.845	3.507.240	-40,2%
ULPL	38.829.355	-6.205.423	-116,0%
VIRO	26.580.502	49.188.471	85,1%
Ukupno	1.496.481.137	4.258.953.585	184,6%
Ukupno - INA	1.512.481.137	1.730.953.585	14,4%
Ukupno - INA - HT	485.483.813	709.389.032	46,1%
Ukupno - INA - HT - ATGR	382.650.346	689.869.464	80,3%

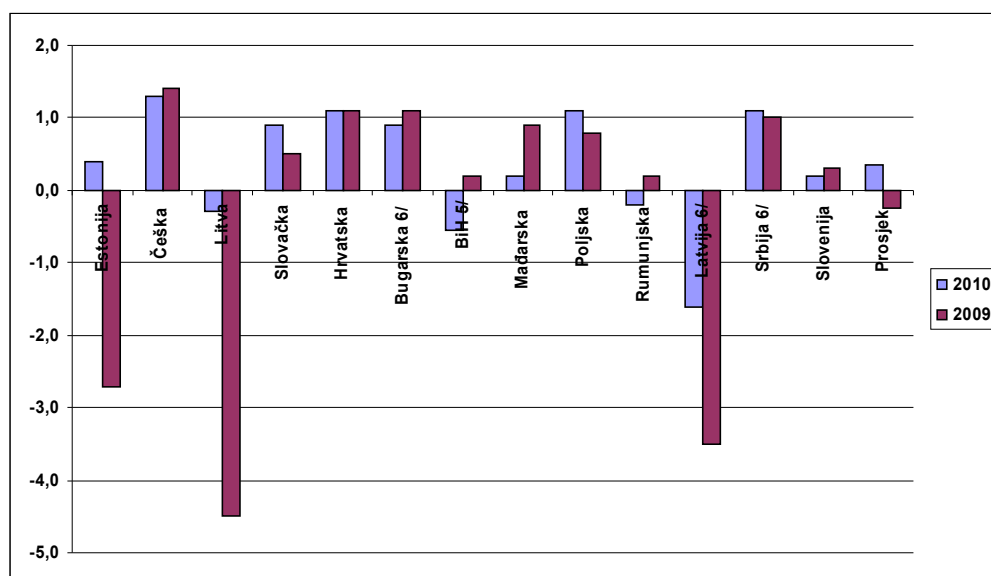
Izvor: Financijska izvješća na Zagrebačkoj burzi, www.zse.hr, izračuni Arhivanalitike.

Prikazane su 23 od 25 sastavnica indeksa CROBEX (bez dviju banaka čije dionice ulaze u sastav indeksa CROBEX). Od 23 kompanije 13 ih je zabilježilo rast dobiti prije oporezivanja. Među njima dominira INA koja je sama imala približno jednaku dobit kao bankovni sustav u cjelini. S uključenom njenom dobiti zabilježen je rast od čak 184,6%. Kada se iz zbira dobiti oduzme INA, dobiva se rast dobiti koji je slučajno jednak rastu dobiti bankarskog sustava (14,4%). Međutim, taj je rezultat pod snažnim utjecajem HT-a zbog veličine i Atlantic Grupe, na čiji rezultat početkom ove godine izvanredno utječe velika akvizicija. Kada se te dvije kompanije isključe iz obračuna, dobivaju se znatno veće stope rasta dobiti od stope rasta dobiti kod banaka (46,1% odnosno 80,3%).

Međunarodne usporedbe (statistički dodatak na kraju) pokazuju da se pokazatelji profitabilnosti hrvatskih banaka različito odnose prema prosjecima i rasponima određenima stanjem u drugim zemljama. Kada je riječ o povratu na aktivu ROA, vrijednost pokazatelja od 1,1% smješta hrvatske banke daleko iznad prosjeka iza čeških, i uz bok slovačkih, bugarskih, srpskih i poljskih banaka. Kada je riječ o povratu na kapital ROE, pokazatelj od 6,7% za 2010. hrvatske banke smješta iznad prosjeka, no taj je prosjek pod utjecajem i dalje veoma loših podataka za banke na Baltiku. Bez njihova utjecaja hrvatski se ROE pokazuje prosječnim. Znatno je manji nego u Češkoj, Slovačkoj i Poljskoj, sličan je kao u Bugarskoj i Srbiji, a tek je od ove godine veći nego u Mađarskoj, nakon što je u toj zemlji uveden poseban porez na banke koji je iz temelja promijenio rezultat tamošnjih banaka.

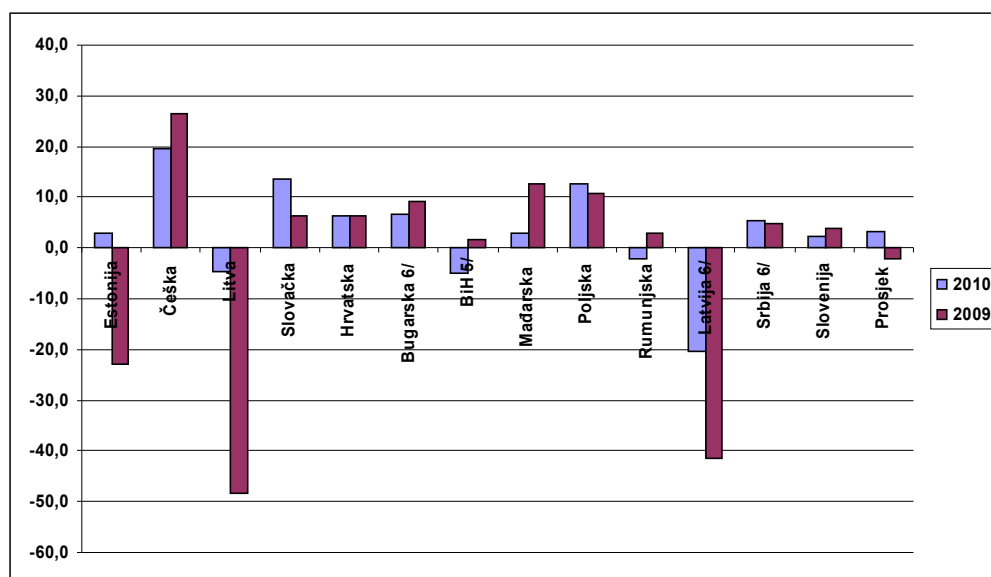
Profitabilnost je solidna u međunarodnim usporedbama, no daleko je od najprofitabilnijih.

Slika 22. ROA 2009. i 2010.

Izvor: Vidjeti statistički dodatak na kraju dokumenta.

Slika 23. ROE 2009. i 2010.

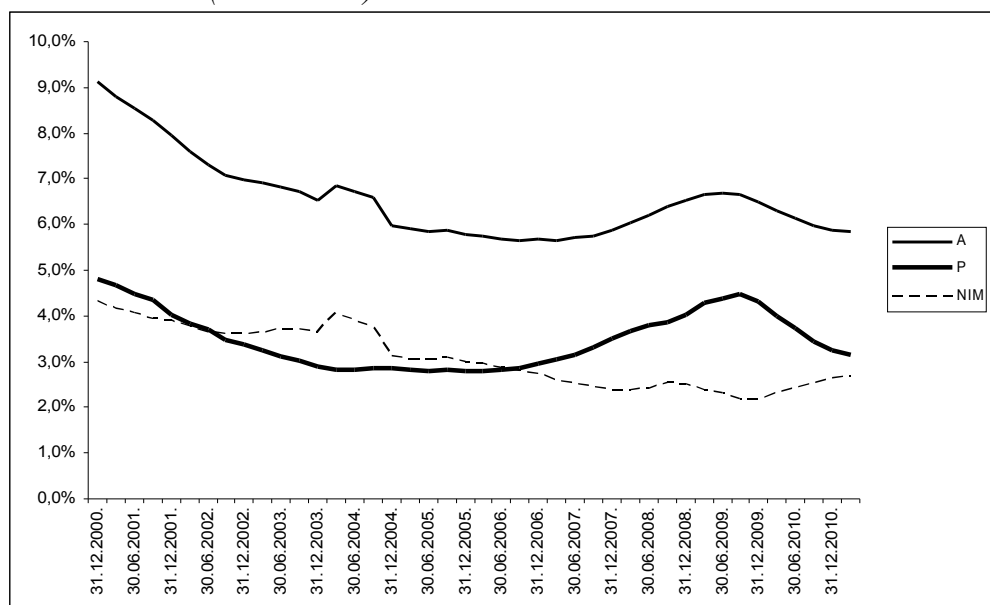
Izvor: Vidjeti statistički dodatak na kraju dokumenta.

Podatci u tablici 2 pokazuju pet ključnih čimbenika formiranja dobiti banaka:

Najvažniji je razlog rasta dobiti u bržem padu pasivnih kamatnih stopa od aktivnih.

1. U prvoj polovici ove godine u odnosu na prošlu godinu, neto kamatni prihod raste (9%), pri čemu kamatni prihod približno stagnira (0,5%), a pada kamatni trošak (-7,9%) (slika 24).
2. Prihodi od provizija i naknada padaju (-8,9% neto).
3. Ostali nekamatni prihodi neto značajno rastu (53,9%).
4. Opći administrativni troškovi i amortizacija nakon dužeg razdoblja stagnacije ponovno rastu (4,6%).
5. Troškovi rezervacija i dalje rastu (28,8%).

Slika 24. Prosječna realizirana aktivna (A) i pasivna (P) kamatna stopa i neto kamatna marža (NIM = A-P)

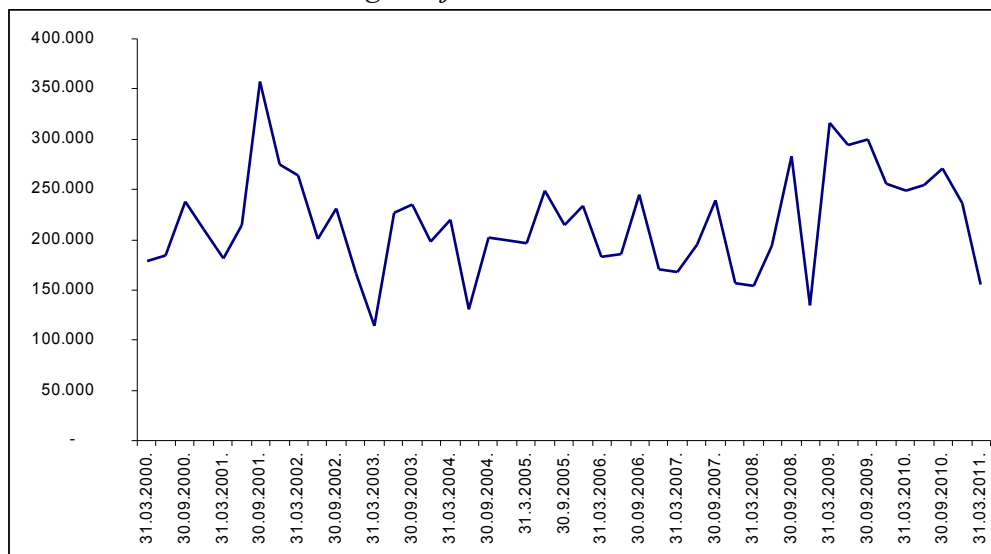

Izvor: Agregirana tromjesečna statistička izvješća, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

Naročito je interesantan rast ostalih nekamatnih prihoda koji su u prvom tromjesečju ove godine povećani za 38,1% ili 146,9 milijuna kuna. Nije uobičajeno da ova stavka tako snažno utječe na ukupni rezultat. Cjelokupni rast uzrokuje stavka prihodi od ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate. Ta je stavka u prvom tromjesečju iznosila 141 milijun kuna, što objašnjava gotovo čitavu razliku.

Kada je riječ o deviznom poslovanju kao izvoru zarade (ali i rizika) banaka, moramo voditi računa o četiri stavke. Prva je dobit od trgovanja devizama (slika 25). Dobit je od trgovanja devizama za banke uvijek pozitivna jer banke su primarni dileri na deviznome tržištu. To znači da se kod njih uvijek mogu kupiti ili prodati različite devize po unaprijed poznatom tečaju (osim ako se ne kupuje ili prodaje vrlo velika količina deviza). Kada banke registriraju višak ili manjak ponude ili potražnje, mijenjaju tržišnu cijenu domaće valute, no u pravilu osiguravaju kontinuitet i likvidnost deviznog tržišta, a zarađuju na „spreadu“, tj. razlici između kupovnog i prodajnog tečaja. Zbog toga na trgovanju devizama ne gube, kao što ne gube ni druge mjenjačnice. Zarada naravno varira jer ovisi o veličini „spreada“ i

Slika 25. Dobit banaka od trgovanja devizama 2000. – 2011. u 000 KN

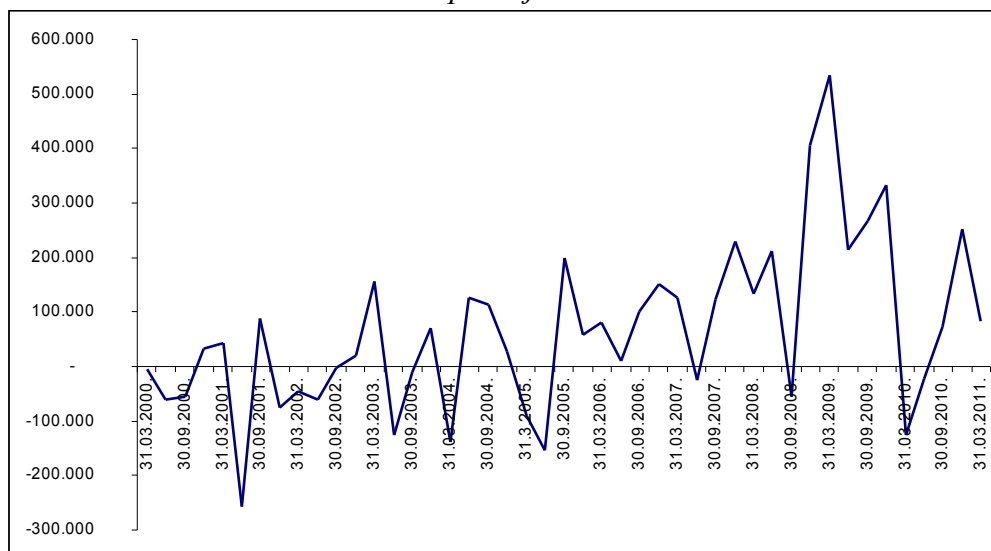

Izvor: Tromjesečna agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr

volumenu trgovanja. Kao što pokazuje slika 25., ta je zarada u prvom kvartalu ove godine bila relativno mala u usporedbi s povijesnim prosjekom.¹¹ Dobit je od trgovanja po svojim karakteristikama drukčija od eventualne dobiti po deviznim pozicijama, jer potonja lako može rezultirati gubitkom. Dobit po deviznim pozicijama rezultat je svođenja „čistih deviznih“ pozicija i onih s valutnom klauzulom na srednji tečaj, uvećano za prihod po osnovi trgovanja derivatima (koji su pretežno devizni derivati). Taj je neto rezultat bio iznimno velik u 2009., no inače je u pravilu vrlo kolebljiv i nema bitnu ulogu u rezultatu banaka.

Tečajni efekti nisu bili značajan čimbenik dobiti početkom 2011.

Slika 26. Neto rezultat od deviznih pozicija 2000. – 2011. u KN

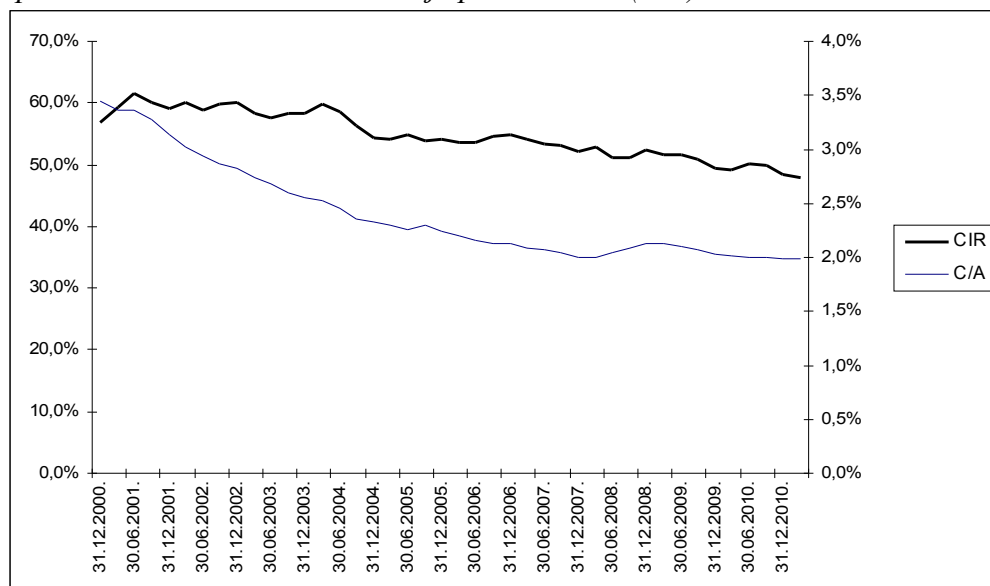
Izvor: Tromjesečna agregirana statistička izvješća, www.hnb.hr

¹¹ Kada Hrvatska prihvati euro ova će zarada nestati te ju banke ne bi trebale promatrati kao trajan izvor dobiti. Nakon uvođenja eura, oko 800 milijuna kuna godišnje u prosjeku (ili oko 0,26% BDP-a) ostat će kao prihod onima (poduzećima i građanima) koji sada plaćaju tečajne „spreadove“ radi konverzija.

Iako su opći administrativni troškovi i amortizacija od ove godine počeli ponovno značajnije rasti, taj se rast dogodio u korelaciji s povećanom aktivnosti i dobiti. Zbog toga su se indikatori troškovne efikasnosti nastavili poboljšavati. CIR (omjer troškova i dohotka) nastavio je padati ispod praga od 50% došavši do 47,9% u prvom kvartalu 2011, što je respektabilno niska razina. Zanimljivo je da trend i dalje upućuje prema dolje. U skladu s time, i omjer operativnih troškova i amortizacije prema aktivi prvi je put pao ispod 2% (1,98%).

Troškovna efikasnost banaka i dalje raste.

Slika 27. Omjer troškova i dohotka (eng. cost-income ratio - CIR) i omjer operativnih troškova i amortizacije prema aktivi (C/A) 2000. – 2011.

Izvor: Agregirana tromjesečna statistička izvješća, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

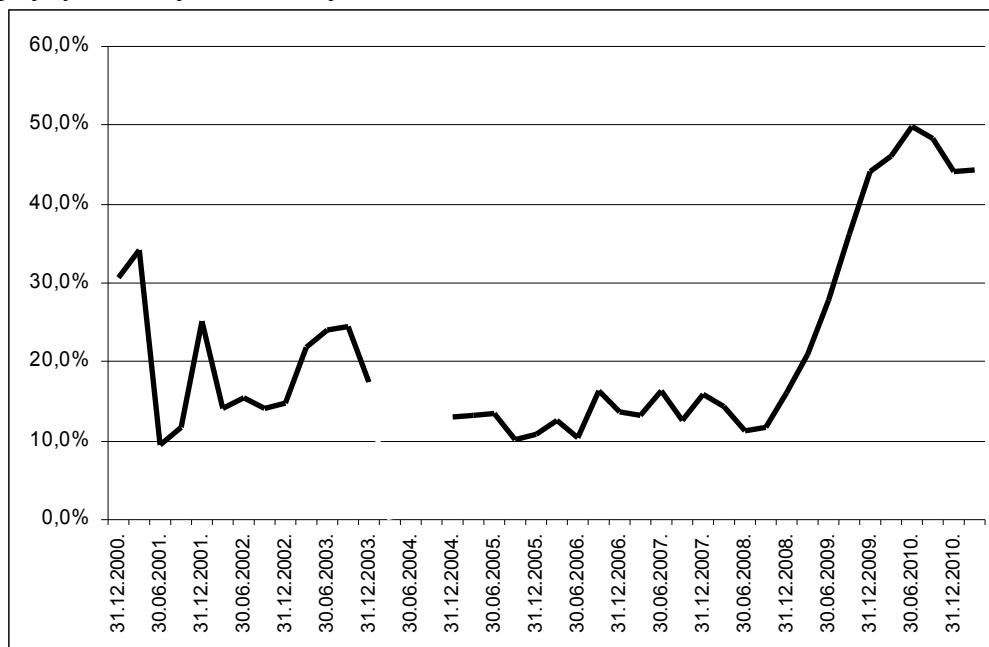
Rast bi dobiti bio još i veći da nije i dalje povećanih izdvajanja za rezervacije. Iako u gospodarstvu za sada nema daljnjeg pada aktivnosti, nastavlja se pogoršanje kvalitete plasmana (prisjetite se poglavlja IV). Problem je u vezi s privatnim poduzećima čiji jedan dio ne pronalazi izlaza iz krize. Zbog toga su troškovi rezervacija za gubitke samo u prvome tromjesečju iznosili 835 milijuna kuna ili 28,8% više nego u kriznom prvom tromjesečju 2010.

Zanimljivo je pratiti pokazatelj koji mjeri koliki se dio neto rezultata prije rezerviranja izdvaja za pokriće troška formiranja rezervacija za gubitke (slika 28). Ovaj pokazatelj u normalnim vremenima bilježi vrijednosti oko 15%, no u krizi se njegova vrijednost povećava na oko 45%. Pokazatelj je počeo rasti u zadnjem tromjesečju 2008. (koje se i inače smatra početkom krize u Hrvatskoj). U zadnjem tromjesečju 2009. prvi put je prešao prag od 40%. Od tada (dakle, punih 6 kvartala) pokazatelj se kreće između 40% i 50%. Zadnja vrijednost (44,3%) gotovo se uopće ne razlikuje od vrijednosti koja je zabilježena na kraju 2010.

Mogući pad ovog pokazatelja sadrži najveću rezervu povećanja dobiti banaka u ovoj i sljedećoj godini. Normalizacija omjera na razini od oko 15% znači povećanje dobiti između 800 milijuna i milijardu kuna na godišnjoj razini.

Pojava trenda smanjenja rezervacija vjerojatno bi probudila konkurenciju među bankama i u konačnici dovela do pada kamatnih stopa.

Slika 28. Troškovi formiranja rezervacija za gubitke u postotku neto rezultata prije formiranja rezervacija

Izvor: Agregirana tromjesečna statistička izvješća, www.hnb.hr i izračuni Arhivanalitike.

Troškovi rezervacija od kraja 2009. apsorbiraju gotovo pola neto rezultata banaka. Poboljšanje kvalitete aktive ima potencijala da otvori prostor za smanjenje ovih troškova, rast dobiti i jačanje natjecanja u smjeru smanjenja kamatnih stopa.

VI. Zaključak

Hrvatske su banke u prošloj krizi dokazale stabilnost i sposobnost da osiguraju likvidnost solventnim klijentima i samoj državi i u najtežim vremenima. Štoviše, na kraju krize, s omjerom kapitalne adekvatnosti od oko 18%, hrvatske se banke nalaze među najbolje kapitaliziranim u Europi i svijetu.

Aktivnost banaka još uvijek nije normalizirana u usporedbi s predkriznim razdobljem. Rast je prisutan, ali je sporadičan. Ograničen je na kredite privatnim poduzećima i depozite stanovništva. Stagnacija kredita stanovništva odnosno pad depozita poduzeća nastavljen je i u ovoj godini, što potvrđuje još uvijek snažnu prisutnost kriznih tendencija.

Isto se uočava kod kvalitete aktive. Iako je ona nešto bolja od prosjeka za usporedivu grupu zemalja, kvaliteta se nastavila pogoršavati i u 2010. i početkom 2011. Zbog toga su banke nastavile izdvajati gotovo polovicu neto rezultata prije rezervacija za pokriće troškova loših plasmana.

Unatoč tomu, dobit je u prvoj polovici 2011. povećana. Rast dobiti ponajprije treba objasniti bržim padom pasivnih nego aktivnih kamatnih stopa. Zbog toga je i neto kamatna marža blago povećana. Troškovni su se indikatori nastavili poboljšavati, što govori o još uvijek prisutnom mentalitetu štednje kod bankara, i što će se vjerojatno nastaviti sve dok ne splasne pritisak na formiranje rezervacija za pokriće loših plasmana, odnosno identificiranih

gubitaka. Tek tada će se moći objektivnije procijeniti koliko banke na početku novoga kreditnog ciklusa imaju stvarnih rezervi za povećanje dobiti i jačanje međusobne konkurencije.

STATISTIČKI DODATAK

Države 1/ svi podaci u %	Loši plasmani 2/						Adekvatnost kapitala 3/						Rezervacije u % loših plasmana 4/						Povrat na kapital						Povrat na aktivu					
	1999	2004	2007	2008	2009	2010	1999	2004	2007	2008	2009	2010	1999	2004	2007	2008	2009	2010	1999	2004	2007	2008	2009	2010	1999	2004	2007	2008	2009	2010
Estonija	1,7	0,3	0,5	1,9	6,8	5,2	16,1	13,4	14,8	18,8	15,7	23,2	...	...	...	...	80,0	...	9,2	13,8	30,2	13,8	-22,8	2,9	1,4	1,6	2,6	1,2	-2,7	0,4
Češka	22,0	4,1	2,7	2,9	4,6	5,4	13,6	12,6	11,5	11,6	14,0	15,3	46,8	69,4	60,0	58,1	50,1	48,1	-4,3	23,4	24,5	20,7	26,4	19,7	-0,3	1,3	1,3	1,1	1,4	1,3
Litva	12,5	2,3	0,8	4,6	19,2	19,7	17,4	12,3	10,9	12,9	14,2	15,6	34,6	21,6	72,2	26,5	37,1	40,2	1,1	13,4	26,0	16,1	-48,4	-4,7	0,5	1,3	1,7	1,2	-4,5	-0,3
Slovačka	23,7	5,4	2,8	3,2	5,5	6,0	29,5	19,0	13,2	11,1	12,6	12,6	75,1	89,1	93,3	91,4	74,6	82,1	-36,5	11,9	19,6	14,7	6,5	13,7	-2,3	1,0	1,1	1,0	0,5	0,9
Hrvatska	11,8	4,5	3,1	3,3	5,3	7,9	20,6	14,1	16,4	15,1	16,4	18,8	79,9	60,3	51,5	46,6	43,4	40,9	4,8	16,6	10,9	9,9	6,4	6,5	0,7	1,4	1,6	1,6	1,1	1,1
Bugarska 6/	29,0	7,1	1,7	2,5	6,4	11,9	43,0	16,6	13,8	14,9	17,0	17,5	65,9	49,0	46,6	8,0	18,1	...	20,9	20,0	23,8	20,5	9,3	6,7	2,5	2,1	2,4	2,1	1,1	0,9
BiH 5/	9,9	3,5	3,0	2,7	5,4	12,1	26,3	18,0	17,1	16,1	16,0	16,2	64,2	96,1	...	98,8	78,2	48,2	-5,8	5,6	8,9	5,4	1,7	-5,1	-1,3	0,6	0,9	0,5	0,2	-0,6
Mađarska	3,6	2,7	2,6	4,7	10,1	10,4	14,9	11,2	11,0	11,2	13,1	14,4	57,0	51,1	58,1	80,3	...	...	7,1	25,2	22,2	14,2	12,5	2,8	0,6	2,0	1,7	1,1	0,9	0,2
Poljska	13,2	15,5	5,3	4,5	8,0	8,8	13,2	15,6	12,0	11,0	13,3	13,9	40,5	58,0	...	...	...	...	12,9	17,6	24,8	20,4	10,6	12,5	0,9	1,4	1,9	1,5	0,8	1,1
Rumunjska	35,4	8,1	2,6	4,5	7,9	11,7	17,9	18,8	13,8	13,8	14,7	14,6	...	34,3	25,7	27,8	...	...	-15,3	19,3	10,5	17,0	2,9	-2,1	-1,5	2,5	1,2	1,6	0,2	-0,2
Latvija 6/	6,0	1,1	0,4	2,1	14,3	19,0	16,0	11,7	11,1	11,0	13,7	14,6	74,1	99,1	129,8	92,6	...	61,6	11,2	21,4	24,2	2,9	-41,6	-20,4	1,0	1,7	2,0	0,2	-3,5	-1,6
Srbija 6/	21,6	22,8	3,8	5,3	16,5	16,9	25,6	27,9	27,9	21,9	21,4	19,9	...	...	...	...	61,4	53,9	-60,6	-5,3	8,5	9,3	4,8	5,4	-8,4	-1,2	1,7	2,1	1,0	1,1
Slovenija	5,2	5,7	1,8	2,8	4,8	7,1	14,0	11,8	11,2	11,7	11,6	11,5	45,3	34,0	...	100,0	77,8	63,4	7,8	14,2	16,3	8,1	3,8	2,4	0,8	1,1	1,4	0,7	0,3	0,2
<i>Prosjeck</i>	<i>15,0</i>	<i>6,4</i>	<i>2,4</i>	<i>3,5</i>	<i>8,8</i>	<i>10,9</i>	<i>20,6</i>	<i>15,6</i>	<i>14,2</i>	<i>13,9</i>	<i>14,9</i>	<i>16,0</i>	<i>38,3</i>	<i>60,2</i>	<i>67,1</i>	<i>63,0</i>	<i>57,9</i>	<i>54,8</i>	<i>-3,7</i>	<i>15,2</i>	<i>19,3</i>	<i>13,3</i>	<i>-2,1</i>	<i>3,1</i>	<i>-0,4</i>	<i>1,3</i>	<i>1,7</i>	<i>1,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,4</i>

Izvori: središnje banke (Godišnja izvješća ili izvješća o financijskoj stabilnosti ili izvješća o bankama); MMF (Estonija, Latvija, Rumunjska, fsi.imf.org); vlastite procjene i izračuni;

1999. i 2004. iz: Mihaljek, D. (2007): T. 16.4. in: Enoch, C. and I. Oetker-Robe (2007): Rapid Credit Growth in Central and Eastern Europe: Endless Boom or Early Warning? Washington: International Monetary Fund: pp. 67-83.

1/ Države poredane prema udjelu banaka u stranom vlasništvu u ukupnoj aktivu

2/ U postotku od ukupnih plasmana

3/ Jamstveni kapital u odnosu na rizikom ponderiranu aktivu

4/ Omjer rezervacija za identificirane gubitke i loših plasmana

5/ 2000. umjesto 1999. Podaci do 2008. za FBiH; za 2008. i 2009. jednostavni prosjek podataka za FBiH i RS

6/ 2002. umjesto 1999. Loši plasmani su svi s kašnjenjem duljim od 90 dana